

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia
Chambres Extraordinaires au sein des Tribunaux Cambodgiens

Kingdom of Cambodia
Nation Religion King
Royaume du Cambodge
Nation Religion Roi

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

Trial Chamber
Chambre de première instance

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧-អវតក/អជសដ
Case File/Dossier No. 001/18-07-2007-ECCC/TC

ចំពោះមុខ: ចៅក្រម **និល ណុន** ជាប្រធាន
ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT
ចៅក្រម **យ៉ា សុខន**
ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE
ចៅក្រម **ឆូ មណី**

កាលបរិច្ឆេទ: ថ្ងៃទី ០៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩
ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ: សាធារណៈ

ឯកសារដើម
ORIGINAL DOCUMENT/DOCUMENT ORIGINAL
ថ្ងៃ ទទួល បាន (Date of receipt/date de reception):
..... 12, OCT, 2009
ម៉ោង (Time/Heure) : 09:00
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង /Case File Officer/L'agent chargé
du dossier:..... C.P. Juy

ឯកសារបានដកចេញពីមធ្យោបាយដើម
CERTIFIED COPY/COPIE CERTIFIÉE CONFORME
ថ្ងៃ ទទួល បាន (Certified Date /Date de certification):
..... 12, OCT, 2009
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង /Case File Officer/L'agent chargé
du dossier:..... C.P. Juy

**សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរមរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចអំពីសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្តន្ទាទោស និងសេចក្តីណែនាំ
ទាក់ទងនឹងការសួរដេញដោល អ្នកជំនាញ និងសាក្សីដែលបានកោះហៅ
ឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្មទាក់ទងនឹងអត្តចរិតរបស់ជនជាប់ចោទ**

សហព្រះរាជវង្ស
ជា សាង
William SMITH (ស្តីទី)

ជនជាប់ចោទ
កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច

មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

គង់ ពិសី
ហុង គីមសួន
យុង ផានិត
គីម ម៉េងឃី
ម៉ុច សុវណ្ណារី
Silke STUDZINSKY
Martine JACQUIN
Philippe CANONNE

ទី ស្រីនណា
Pierre Olivier SUR
Alain WERNER
Brienne McGONIGLE
Annie DELAHAIE
Elizabeth RABESANDRATANA
Karim KHAN
Fabienne TRUSSES-NAPROUS
Christine MATINEAU

មេធាវីជនជាប់ចោទ

ការ សាវត្ត
François ROUX
Marie-Paule CANIZARÈS

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

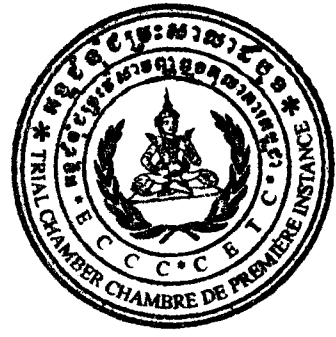
I. សេចក្តីផ្តើម

១. នៅថ្ងៃទី០៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម១ និងក្រុម២ បានដាក់សំណើរឃ្លាមួយនៅក្នុងសំណុំរឿងលេខ០០១ មកអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា (ហៅកាត់ថា “អ.វ.ត.ក”) ដោយស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមេត្តា “សម្រេចអនុញ្ញាតឱ្យមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឡើងធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានស្តីពីការផ្តន្ទាទោសជនជាប់ចោទ”។ តាមការអះអាងដោយផ្ទាល់មាត់ និងដោយលាយលក្ខណ៍អក្សរ មេធាវីការពារបានជំទាស់ទៅនឹងការស្នើសុំបែបនេះ ដោយបានលើកឡើងថាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមានតួនាទីអ្វីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោសជនជាប់ចោទនោះទេ^១។ នៅក្នុងចម្លើយតបរបស់ខ្លួនកាលពីថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានបញ្ចេញជំហររបស់ខ្លួនចំពោះសិទ្ធិរបស់មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោសនោះទេ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា សង្កេត ឃើញថា ច្បាប់ជាធរមានដែលអនុវត្តនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក មិនមានចែងអំពីការហាមឃាត់មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានបែបនេះ នោះទេ^២។ នៅក្នុងចម្លើយតបរបស់ខ្លួនកាលពីថ្ងៃទី១៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ មេធាវីការពារបានលើកឡើង

¹ “ក្រុម ១ និង ២ - សំណើរឃ្លារបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស” (ឯកសារ E72) (ចាប់ពីនេះតទៅហៅថា “សំណើរឃ្លា”) កថាខណ្ឌទី១, ៣, និង៤ ព្រមទាំងជើងទំព័រ ១, ២, ៥ ដល់ ១២។

² “ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ទៅនឹងសំណើរឃ្លារបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួនសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស” ថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ (ឯកសារ E72/1)។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរឃ្លាសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អវតក/អជសដ

ជាថ្មីនូវការជំទាស់ទៅនឹងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោសនេះ^៣។ នៅថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចេញសេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំទាំងនេះដូចខាងក្រោម៖

តាមមតិភាគច្រើនរបស់ចៅក្រម និងមតិជំទាស់ដោយផ្នែករបស់ចៅក្រមLavergne អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចដូចខាងក្រោម៖

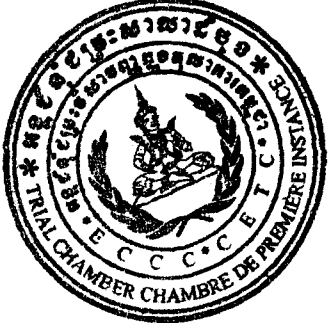
- ១. បដិសេធ សំណើរួមរបស់មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម១ និងក្រុម២ ។
- ២. មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺមិនអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស រួមទាំង
 - ក. សេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្តន្ទាទោសទៅលើជនជាប់ចោទ
 - ខ. សេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្នែកអង្គច្បាប់អំពីការផ្តន្ទាទោស និង
 - គ. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ឬការវាយតម្លៃនូវកត្តាទាំងឡាយដែលត្រូវសម្រេចសេចក្តីអំពីការផ្តន្ទាទោស។ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគឺអនុញ្ញាតឱ្យយោងទៅលើអង្គហេតុទាំងនោះ តែក្នុងករណីដែលត្រូវយោងទៅលើពិរុទ្ធភាព ឬ គ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទ ឬការទាមទារសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតែប៉ុណ្ណោះ^៤។

២. នៅក្នុងសវនាការដដែលនេះដែរ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានស្នើដល់ភាគីនានាឱ្យលើកឡើងនូវអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់ទាក់ទងនឹងសំណួរដូចខាងក្រោម៖

³ “ចម្លើយតបរបស់មេធាវីការពារក្តីទៅនឹងសំណើសុំតែមួយរបស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម១ និងក្រុម២ ដែលស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសម្រេចលើលក្ខណៈសម្បត្តិ របស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការធ្វើកំណត់សម្គាល់លើសំណួរ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការកំណត់ទោស” (ឯកសារ E72/2) កថាខណ្ឌទី ៧ (“ចម្លើយតបរបស់មេធាវីការពារក្តី”)។

⁴ ប្រតិចារិក ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ (ឯកសារ E1/70.1) ទំព័រ ៤២។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

តើមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គួរត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យសួរសំណួរដល់ជនជាប់ចោទ និងសាក្សីដែលត្រូវកោះហៅមកផ្តល់សក្ខីកម្មលើផ្នែកមួយនៃសវនាការដែលមានកម្មវត្ថុ “ការសួរសំណួរដល់សាក្សី និងអ្នកជំនាញ លើបញ្ហាទាក់ទងនឹងអត្តចរិតរបស់ជនជាប់ចោទ” ដែរឬទេ?” ដោយយោងតាមដីកាសម្រេចកំណត់កាលវិភាគសវនាការរបស់អង្គជំនុំជម្រះចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩⁵។

៣. ក្រោយពីបានស្តាប់តំណាងសហព្រះរាជអាជ្ញា និងក្រុមមេធាវីការពាររួចមក តាមមតិភាគច្រើនរបស់ចៅក្រម និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne អង្គជំនុំជម្រះសម្រេចផ្តល់មាត់ដូចខាងក្រោម៖

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យសួរសំណួរពាក់ព័ន្ធនឹងអត្តចរិតរបស់ជនជាប់ចោទ និងសាក្សីដែលមានរហស្សនាម និងឈ្មោះ៖ KW-34 និង Françoise Seroni Guilbaud, D1, D2, D3, D4, D5, D6, Christopher Lapel, D8 និង D14⁶។

II. សំណើ និង ការឆ្លើយតបរបស់ភាគីទាទា

ក. ការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងការផ្តន្ទាទោស

⁵ ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ទំព័រ ៤២ ដល់ ៤៣ “ដីកាកំណត់កាលវិភាគនៃដំណើរការសវនាការ (អង្គហេតុ និងលំដាប់នៃការកោះហៅសាក្សី) សម្រាប់រយៈពេលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែសីហា ដល់ថ្ងៃទី ១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩” ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០៩ (ឯកសារ E138)។

⁶ ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ទំព័រ ៧៤។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

៤. ក្នុងការគាំទ្រលើសំណើរបស់ខ្លួន មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម១ និងក្រុម២ បានអះអាងថា អង្គហេតុពាក់ព័ន្ធនឹងពិរុទ្ធភាព និងគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទ មិនអាចកាត់ផ្តាច់ពីអង្គហេតុដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តន្ទាទោសបានទេ។ ហេតុដូច្នោះ ការវាយតម្លៃអំពីការពិចារណាទាំងនោះ មិនត្រឹមតែមានផលប៉ះពាល់លើពិរុទ្ធភាពប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាប៉ះពាល់ចាំបាច់លើការផ្តន្ទាទោសផងដែរ^៧។ បទប្បញ្ញត្តិនៅក្នុងអត្ថបទច្បាប់របស់ អ.វ.ត.ក មិនបានហាមឃាត់ការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានស្តីពីការផ្តន្ទាទោសទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ បទប្បញ្ញត្តិច្បាប់មួយចំនួនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអនុញ្ញាតដោយប្រយោលឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានស្តីពីការផ្តន្ទាទោស។ ឧទាហរណ៍វិធាន២៣(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចែងថា គោលបំណងនៃការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគឺគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់។ ដំណើរការនីតិវិធីចំពោះមុខអ.វ.ត.ក មិនបានចែងអំពីសវនាការផ្តន្ទាទោសមួយដាច់ដោយឡែកនោះទេ ចំណែកឯវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អ.វ.ត.ក វិញ ក៏មិនបានចែងឱ្យច្បាស់អំពីការកំរិតសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោសនោះដែរ។ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលើកអំណះអំណាងថា ច្បាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជា ក៏អនុញ្ញាតឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោសផងដែរ^៨។

៥. ម្យ៉ាងវិញទៀត វិធាននីតិវិធីដែលចែងនៅក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ អនុញ្ញាតឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចូលរួមក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស។ សំអាងនេះយោងលើសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (“ICC”) ដែលដាក់ដោយមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលសេចក្តីសម្រេចនេះចែងអំពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងការផ្តន្ទាទោស^៩។

⁷ សំណើសុំរួម កថាខណ្ឌ ៦-៨។
⁸ សំណើសុំរួម កថាខណ្ឌ ៩-១៤។
⁹ សំណើសុំរួម កថាខណ្ឌ១៦, ១៧។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

៦. ចំណុចចុងក្រោយគឺថា ដោយសារតែសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ផ្អែកលើការបាត់បង់សាច់ញាតិដោយមូលហេតុមកពីបទល្មើសដែលចោទប្រកាន់ ដូចនេះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីភាគីច្រើននៅក្នុងសំណុំរឿងលេខ០០១ មិនបានដឹងអំពីអង្គហេតុដែលទាក់ទិននឹងពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទទេ។ ហេតុនេះ សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ពួកគេពិតជាអាចមានឥទ្ធិពលដល់ការផ្តន្ទាទោស និងមិនត្រឹមតែមានផលប៉ះពាល់លើពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទនោះទេ¹⁰។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក៏ប្រឆាំងនឹងអំណះអំណាងរបស់មេធាវីការពារដែលលើកឡើងថា នៅក្នុងតុលាការប្រទេសបារាំង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានស្តីពីការផ្តន្ទាទោស និងបានជំទាស់នឹងការដែលថាពួកគេមិនអាចលើកយកយុត្តិសាស្ត្របារាំងមកធ្វើជាសំអាងបាននោះ¹¹។ លើសពីនេះ យុត្តាធិការផ្សេងៗអនុញ្ញាតឱ្យមានការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះទាក់ទិននឹងការផ្តន្ទាទោស និងអនុញ្ញាតឱ្យក្តីឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងការផ្តន្ទាទោសទៀតផង¹²។

៧. នៅក្នុងចម្លើយតបរបស់ខ្លួន មេធាវីការពារបានលើកអំណះអំណាងថា ក្រោមបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អ.វ.ត.ក បញ្ហាទាក់ទិននឹងការផ្តន្ទាទោស គឺស្ថិតនៅក្នុងសមត្ថកិច្ចរបស់អយ្យការទាំងស្រុង។ សេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះ បានបញ្ជាក់ដោយវិធាន១០៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលអនុញ្ញាតឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិក្តីឧទ្ធរណ៍តែក្នុងករណីដែលមានការពាក់ព័ន្ធនឹង “ផលប្រយោជន៍រដ្ឋប្បវេណី” របស់ពួកគេ¹³។ គោលការណ៍ដែលថា អយ្យការអាចប្រកាសអំពីការផ្តន្ទាទោស គឺជាប្រភេទនៃប្រព័ន្ធច្បាប់រ៉ូម៉ានូប៊ែរម៉ានិក (Romano-Germanic)

¹⁰ សំណើសុំរួម កថាខណ្ឌ២២ ដល់២៥។
¹¹ “ចម្លើយតបរបស់ក្រុមមេធាវីការពារ ទៅនឹងបញ្ជីឈ្មោះសាក្សី និងឯកសារទាំងឡាយដែលដាក់តម្កល់ដោយសហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម១” ថ្ងៃទី២៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ (ឯកសារលេខ E28/1) កថាខណ្ឌ៩-១៧។
¹² សំណើសុំរួម កថាខណ្ឌ៣២, ៣៣។
¹³ ចម្លើយតបរបស់មេធាវីការពារក្តី កថាខណ្ឌ៤។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់ដោយសេចក្តីអធិប្បាយរបស់បារាំងស្តីពីច្បាប់ទាក់ទិននឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁴។

ខ. សិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការសួរសំណួរដល់ជនជាប់ចោទ អ្នកជំនាញ និងសាក្សីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស

៨. សហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានលើកសេចក្តីសន្និដ្ឋានថា មូលដ្ឋានច្បាប់ និងការអនុវត្តរបស់រដ្ឋផ្សេងៗទៀតដែលអនុវត្តប្រព័ន្ធដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានអនុញ្ញាតយ៉ាងច្បាស់ដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការចោទសួរជនជាប់ចោទ អ្នកជំនាញ និងសាក្សីទាក់ទងនឹងអត្ថចរិតរបស់ជនជាប់ចោទ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានលើកឡើងបន្ថែមទៀតថា មិនអាចមានការអនុវត្តណាមួយទៀតនោះទេ បើផ្អែកតាមការអនុវត្តពីមុនរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះ¹⁵។

៩. មេធាវីការពារបានលើកឡើងថា ប្រសិនបើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមានសិទ្ធិក្នុងការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានទាក់ទិននឹងការផ្តន្ទាទោស ដូចនេះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យចោទសួរសំណួរទាក់ទងនឹងអត្ថចរិតនោះទេ។ នៅក្នុងទស្សនៈរបស់មេធាវីការពារ ការផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគួរតែផ្តោតធ្វើទៅលើព្យួសនកម្មដែលពួកគេទទួលបាន។ មេធាវីការពារមិនបានប្រឆាំងនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទិននឹងការសួរសំណួរអ្នកជំនាញនោះទេ¹⁶។

¹⁴ ចម្លើយតបរបស់មេធាវីការពារក្តី កថាខណ្ឌ៥។

¹⁵ ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ទំព័រ៤៣ ដល់ ៤៩ (សហព្រះរាជអាជ្ញា) ទំព័រទី៤៩ ដល់ ៦៣ (ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី)។

¹⁶ ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ទំព័រ ៦៣ ដល់ ៧៣។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការសួរសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

សំណងហេតុ

ក. សេចក្តីសម្រេចអំពីការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស

១. សាវតា

១០. តួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីចំពោះមុខអ.វ.ត.ក ត្រូវតែយល់ដឹងនៅក្នុងបរិបទប្រវត្តិសាស្ត្រនៃការវិវឌ្ឍន៍របស់វា។ មាត្រា៣៦ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា (“ច្បាប់អ.វ.ត.ក”) ផ្តល់អំណាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល “[...] សម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ ជនរងគ្រោះ ឬសហព្រះរាជអាជ្ញា [...]”។ នៅពេលបទប្បញ្ញត្តិផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងច្បាប់អ.វ.ត.ក យោងទៅលើជនរងគ្រោះ¹⁷ ច្បាប់អ.វ.ត.ក មិនបានចែងអំពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ តាមមធ្យោបាយនៃនីតិវិធីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថែមទាំងច្បាប់អ.វ.ត.ក ក៏មិនបានចែងអំពីយន្តការប្តឹងឧទ្ធរណ៍បន្ថែមនោះទេ ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ៣៦ ថ្មី នៃច្បាប់អ.វ.ត.ក។

១១. ហេតុដូច្នោះ ច្បាប់បង្កើតអ.វ.ត.កនេះ បានទុកសិទ្ធិឱ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះបកស្រាយអនុវត្តមាត្រា៣៦ថ្មីនេះ។ មាត្រា១២នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិនិងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់តាមច្បាប់កម្ពុជា ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយណាដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងអំឡុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (“កិច្ចព្រមព្រៀង”) និងមាត្រា៣៣នៃច្បាប់អ.វ.ត.ក ចែងថា នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ត្រូវយកមកអនុវត្តនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខអ.វ.ត.ក។ វិធានផ្ទៃក្នុងបានចែងអំពីប្រព័ន្ធដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីច្បាប់និងនីតិវិធីរបស់ប្រទេសកម្ពុជា និងដែលអនុញ្ញាតឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីស្វែងរកសំណងសមូហភាពនិងសំណង

¹⁷ សូមមើលមាត្រា២៣នៃកិច្ចព្រមព្រៀង, មាត្រា២៣ថ្មី, ៣៣ថ្មី នៃច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

ផ្លូវចិត្ត¹⁸។ ដើម្បីទទួលបាននូវសំណងបែបនេះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប្រឆាំងនឹងអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះបទល្មើសដែលស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់អ.វ.ត.ក តាមរយៈការគាំទ្រការចោទប្រកាន់¹⁹។ ដើម្បីយល់បានពេញលេញ វាជាការចាំបាច់ក្នុងការកត់សម្គាល់ថា កិច្ចព្រមព្រៀងក្តី ឬច្បាប់អ.វ.ត.កក្តី មិនបានអនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចអំពីសំណងប្រឆាំងនឹងពិរុទ្ធជននោះទេ ។

១២. គំរូដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អ.វ.ត.ក គឺផ្អែកលើនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ប៉ុន្តែមិនដូចគ្នាសុទ្ធសាធទៅនឹងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជានោះទេ²⁰។ វាត្រូវតែមានលក្ខណៈស្របគ្នាជាមួយនឹងប្រភេទជាក់លាក់នៃដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៅចំពោះមុខអ.វ.ត.ក ពោលគឺការជំនុំជម្រះតែទៅលើបុគ្គលដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះបទឧក្រិដ្ឋជាតិ និងអន្តរជាតិដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងប្រឆាំងនឹងប្រជាជនរាប់លាននាក់នៅចន្លោះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ និងថ្ងៃទី០៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ នៅក្នុងបរិបទនេះ លក្ខណៈនៃគំរូដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតាមធម្មតា បង្កើតឡើងសម្រាប់ដំណើរការនីតិវិធីមិនសូវស្មុគស្មាញ និងជនរងគ្រោះតិចតួច គឺតម្រូវឱ្យមានការកែសម្រួល ។

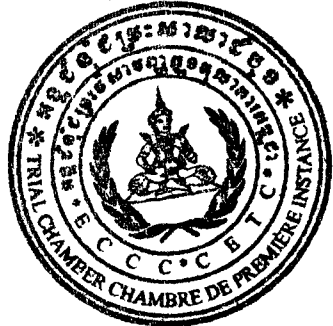
១៣. ដោយសារតែច្បាប់បង្កើតអ.វ.ត.ក និងលក្ខណៈនៃដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌមានការកំរិតដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវតែទទួលស្គាល់នោះ វាតម្រូវឱ្យមានការបកស្រាយក្នុងន័យចង្អៀតអំពីសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងនីតិវិធីចំពោះមុខអ.វ.ត.ក ។

¹⁸ សូមមើលមាត្រា២១ ដល់មាត្រា២៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

¹⁹ សូមមើលវិធាន២៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

²⁰ សំណងសមូហភាព និងផ្លូវចិត្ត មិនមានចែងនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទេ។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរូមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

១៤. ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះ ឥឡូវ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិនិត្យមើលអំពីការប្រព្រឹត្តិទៅនៃសវនាការ សិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការប្តឹងសុំទាមទារសំណង និងតួនាទីរបស់ភាគីទាំងអស់ រួមទាំងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីចំពោះមុខអ.វ.ត.ក។

២. ការប្រព្រឹត្តិទៅនៃសវនាការ

១៥. ដូចនៅតាមយុត្តាធិការមួយចំនួនដែរ សវនាការនៅក្នុង អ.វ.ត.ក មិនត្រូវបានបែងចែកដំណាក់កាលនៃការជំនុំជម្រះ និងដំណាក់កាលផ្តន្ទាទោសដាច់ដោយឡែកពីគ្នាទេ²¹។ សក្ខីកម្ម និងភស្តុតាងដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ដែលបានដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ ត្រូវបានយកមកពិភាក្សាដេញដោលនៅក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះ ទោះបីជាសក្ខីកម្មនិងភស្តុតាងនោះពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានពិរុទ្ធភាព ឬការផ្តន្ទាទោសក៏ដោយ។

១៦. ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងសវនាការនេះ ការលើកឡើងទាំងឡាយដែលមានបំណងគាំទ្រដល់ពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ជាទូទៅ ត្រូវយកមកពិចារណានៅក្នុងអំឡុងដើមសប្តាហ៍នៃសវនាការ។ ទាំងនេះត្រូវបានបង្ហាញឡើងជាបន្តបន្ទាប់តាមគំរូនៃការរៀបចំ និងគំរូផ្សេងទៀត ដូចជាកម្មវត្ថុនៃបញ្ហាជាដើម ដើម្បីធានាដល់ការបង្ហាញអំពីភស្តុតាងដែលសមស្រប។ នាពេលនេះ សវនាការបានឈានដល់ដំណាក់កាលចុងក្រោយហើយ រីឯភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តន្ទាទោសកំពុងស្ថិតក្នុងការពិចារណាជាផ្នែកនៃការប្រព្រឹត្តិទៅនេះ។

²¹ ការបែងចែកដំណាក់កាលសវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងពិរុទ្ធភាព និងគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទម្យ៉ាង និងម្យ៉ាងទៀតពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានៃការផ្តន្ទាទោស (ក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថាមានទោស) ជាញឹកញាប់ត្រូវបានបែងចែកជាពីរផ្នែក។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរដ្ឋប្បវេណីសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការផ្ទេរសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

១៧. មិនថាការប្រព្រឹត្តិទៅបែបណាដែលតុលាការជ្រើសរើសធ្វើជាសវនាការមួយដែលប្រកបដោយយុត្តិធម៌និងប្រសិទ្ធភាពបំផុតនោះទេ វាមានលក្ខណៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការបង្ហាញអំពីពិរុទ្ធភាពមុនពេលមានការផ្ដន្ទាទោស ដូចនៅក្នុងរឿងក្តីនេះដូច្នោះដែរ សក្ខីកម្មទាំងអស់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងពិរុទ្ធភាព ឬក៏គ្មានពិរុទ្ធភាព និងការផ្ដន្ទាទោសត្រូវបានពិភាក្សាដេញដោលដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងសវនាការតែមួយ។ សាលក្រមនឹងមានទាំងភស្តុតាងនៃពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានពិរុទ្ធភាព ហើយនឹងការផ្ដន្ទាទោសប្រសិនបើជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថាមានពិរុទ្ធ។

៣. សិទ្ធិរបស់ភាគីនានាក្នុងការស្នើសុំសំណង នៅក្នុងពេលសវនាការបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ

១៨. នៅក្នុងយុត្តាធិការជាច្រើនដែលអនុវត្តតាមប្រព័ន្ធដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់បារាំង ជនរងគ្រោះមានសិទ្ធិចូលរួមនៅក្នុងសវនាការបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដើម្បីផ្តល់នូវមធ្យោបាយបានទាន់ពេលវេលា និងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពដើម្បីស្នើសុំនូវសំណងពីជនជាប់ចោទ។ ជាលទ្ធផល សវនាការមានគោលបំណងពីរយ៉ាង៖ មួយដើម្បីកំណត់សម្រេចពីពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ និងដើម្បីប្រកាសអំពីទោសនៅក្នុងករណីរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាព និងម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីធានាសំណងតាមការទាមទាររបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងករណីជនជាប់ចោទត្រូវបានផ្ដន្ទាទោស។ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា (“ក្រមឆ្នាំ ២០០៧”) បានគិតគូរយ៉ាងច្បាស់លាស់អំពីលទ្ធភាពក្នុងការឱ្យមានកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីចំនួនពីរ តែម្តងជាមួយគ្នា សម្រាប់ដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ និងមួយទៀត សម្រាប់ការទាមទារសំណងរដ្ឋប្បវេណី ។

៤. តួនាទីរបស់ភាគីនានានៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ

ក) សហព្រះរាជអាជ្ញា

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្ដន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

១៩. មាត្រា ៤ នៃក្រមឆ្នាំ ២០០៧ ចែងថា :

អយ្យការធ្វើការចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌ និងសុំឱ្យអនុវត្តច្បាប់នៅចំពោះមុខយុត្តាធិការសុំបស្ចរ និងយុត្តាធិការជំនុំជម្រះ។

២០. អាជ្ញាធរអយ្យការ ក៏តំណាងឱ្យ “ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌” និងមានតួនាទីអនុវត្តបណ្តឹងអាជ្ញា នៅក្នុង “ផលប្រយោជន៍ទូទៅរបស់សង្គម”²²។ ផលប្រយោជន៍របស់សង្គមទាំងមូល និងផល ប្រយោជន៍យុត្តិធម៌ គឺរួមបញ្ចូលទាំងផលប្រយោជន៍ជាទូទៅរបស់ជនរងគ្រោះនៃបទល្មើសដែលត្រូវ ចោទប្រកាន់ជាចាំបាច់។ យោងតាមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អំណាចអាជ្ញាក៏ត្រូវ ជួយក្នុងការស្វែងរកការបង្ហាញការពិត និងត្រូវចោទប្រកាន់ដោយមិនលម្អៀង ដោយពិចារណានូវ អង្គហេតុ និងកាលៈទេសៈដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់។

២១. ដូចដែលមាននៅក្នុងយុត្តាធិការភាគច្រើនគឺថា តួនាទីរបស់អយ្យការ រួមមានភារកិច្ចក្នុងការ ជួយតុលាការឱ្យស្វែងរកបាននូវការពិត និងបំរើផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌ពាក់ព័ន្ធទាំងសហគមន៍ ទាំង ជនជាប់ចោទ អនុលោមតាមច្បាប់ និងវិធានយុត្តិធម៌។ ព្រះរាជអាជ្ញាតំណាងឱ្យសហគមន៍ មិនមែន តំណាងឱ្យបុគ្គល ឬផលប្រយោជន៍ផ្នែកណាមួយនោះទេ ដូចជាផលប្រយោជន៍ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការ ទាមទារសំណងជាដើម។

២២. តាមន័យនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាមានតួនាទីជាអ្នកតំណាងឱ្យផលប្រយោជន៍សាធារណៈដើម្បី ជួយតុលាការក្នុងការស្វែងរកនូវការផ្តន្ទាទោសឱ្យបានសមស្រប ដែលផ្តឹងផ្តែងនូវផលប្រយោជន៍របស់ សហគមន៍ ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទល្មើស។ បន្ទាប់មកទៀត រួមបញ្ចូលទាំងធាតុផ្សំនៃការដាក់ទណ្ឌកម្ម និង

²² មាត្រា ៤ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សូមមើលបន្ថែម មាត្រា ៣៣៦ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ (ចែងថា ព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការសន្និដ្ឋានក្តីសុំដោយផ្ទាល់មាត់ដែលខ្លួនយល់ឃើញថា “ សមស្របទៅនឹងប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌”)។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

ការធ្វើឱ្យញញើត ព្រមទាំងពិចារណាអំពីលទ្ធភាពនៃការស្តារនីតិវិធីសម្បទាផងដែរ។ កត្តាទាំងអស់នេះត្រូវបានផ្តល់ជូនជាមួយនឹងបញ្ហានៃភាពយុត្តិធម៌ និងផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌ជាទូទៅ។

២៣. អយ្យការ ដែលមិនមានផលប្រយោជន៍នៅក្នុងបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាលក្ខណៈបុគ្គលនោះ តាមធម្មតា មិនអាចជ្រៀតជ្រែកក្នុងបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលបានផ្អែកលើនីតិវិធីតទល់គ្នារវាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងជនជាប់ចោទ និងដែលដាក់ស្របគ្នានឹងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបានទេ។

ខ) មេធាវីការពារ

២៤. តួនាទីរបស់មេធាវីការពារ គឺដើម្បីការពារឱ្យជនជាប់ចោទនៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃការជំនុំជម្រះរួមទាំងការផ្តន្ទាទោសផង។ មេធាវីការពារក៏មានតួនាទីជួយធានាឱ្យមានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដល់ជនជាប់ចោទ និងជួយតុលាការក្នុងការស្វែងរកការពិត។

គ) ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

២៥. តួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីចំពោះមុខអ.វ.ត.ក គឺអនុលោមតាមវិធាន ២៣(១) “ដើម្បីចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធី [...] ដោយគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់”។ មូលហេតុច្បាស់លាស់នៃសិទ្ធិក្នុងការចូលរួម គឺថា វាជាផលប្រយោជន៍ទាំងសហគមន៍កម្ពុជាដែលតំណាងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា និងផលប្រយោជន៍ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការទទួលបានការផ្តន្ទាទោសចំពោះបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិស្វែងរកសំណងតាមការផ្តន្ទាទោសជនជាប់ចោទនោះ។ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ពីមុនមកបទប្បញ្ញត្តិត្រូវតែបកស្រាយក្នុងន័យចង្អៀត និងមិនផ្តល់សិទ្ធិទូទៅនៃការចូលរួមស្នើសុំភាពគ្នាជាមួយសហព្រះរាជអាជ្ញានោះទេ។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរដ្ឋប្បវេណីសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការផ្ទេរសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំនាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

២៦. នៅក្នុងការជំនុំជម្រះម្តងហើយម្តងទៀត មេធាវីការពារបានលើកឡើងអំពីបញ្ហានៃសមភាពអំណាចជាមួយនឹងភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសំណុំរឿងលេខ០០១ ដែលមានចំនួនសរុប៤៣ នាក់ បច្ចុប្បន្ននៅសល់ចំនួន៤០នាក់។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលស្គាល់ថា នេះជាបញ្ហាដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី។ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរួមមានទាំងសិទ្ធិប្រឈមមុខទៅនឹងអាជ្ញាធរចោទប្រកាន់តែមួយប៉ុណ្ណោះ។ ដូច្នោះហើយ នៅពេលដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិគាំទ្រ ឬជួយដល់អយ្យការ ដូចដែលកំពុងអនុវត្តនេះ តួនាទីរបស់ពួកគេនៅក្នុងការជំនុំជម្រះក្តីនេះ មិនត្រូវប្រែក្លាយទៅជាព្រះរាជអាជ្ញាបន្ថែមទៀតបានទេ។

២៧. ភាគីនីមួយៗមានតួនាទីខុសៗគ្នានៅក្នុងការរក្សាផលប្រយោជន៍ និងការទទួលខុសត្រូវជាពិសេសរបស់ខ្លួននៅក្នុងការជំនុំជម្រះក្តី។

៥. តើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិផ្តល់មតិយោបល់លើការផ្តន្ទាទោសនៅក្នុងសាលា និងនៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោលរបស់ពួកគាត់ដែរឬទេ?

២៨. ក្នុងការសម្រេចថា តើវិសាលភាពនៃការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំពោះមុខអ.វ.ត.កអនុញ្ញាតឱ្យដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋាននិងលើកអំណះអំណាងទាក់ទិននឹងការផ្តន្ទាទោសយ៉ាងណានោះ ជាដំបូង អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកត់សម្គាល់ថា វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អ.វ.ត.កមិនមានចែងច្បាស់អំពីសិទ្ធិឬការកំរិតសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោសទេ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី វិធាន១០៥(១)(ឃ)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង កំណត់អំពីសិទ្ធិនៃការប្តឹងឧទ្ធរណ៍នៅក្នុងករណីដែលពាក់ព័ន្ធនឹង “ផលប្រយោជន៍រដ្ឋប្បវេណីដ៏ទៃទៀតរបស់ពួកគេ” តែប៉ុណ្ណោះ។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរូមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិដ៏ទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

២៩. ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ ចែងអំពីផ្នែកមួយចំនួននៃនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌដែលដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីអាចចូលរួម²³។ មុនឆ្នាំ២០០៧ ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៩៣ អនុញ្ញាតឱ្យ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនូវសិទ្ធិពេញលេញនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង។ ប៉ុន្តែ ក្រោយអនុម័តក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ អង្គការនីតិបញ្ញត្តិនៃព្រះរាជា ណាចក្រកម្ពុជា បានកំរិតនូវសិទ្ធិទាំងនេះ²⁴។ បច្ចុប្បន្ននេះ សិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងនីតិ វិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមានលក្ខណៈចង្អៀតដោយផ្ដោតទៅលើតែផលប្រយោជន៍ សំណងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ពួកគេប៉ុណ្ណោះ។ គេអាចធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានថា វិធាន១០៥(១)(ឃ)នៃវិធាន ផ្ទៃក្នុង ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងមាត្រា៣៧៥នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ ត្រូវតែយល់ឃើញអោយ ស្របគ្នាទៅនឹងមាត្រានេះ។

៣០. លើសពីនេះទៀត ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧នេះ ក៏បានលើកឡើងនូវគោលការណ៍ សំខាន់ជាក់ស្តែងដែលបែងចែកយ៉ាងច្បាស់រវាងបណ្តឹងអាជ្ញា និងបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ មាត្រា២ ចែង ថា៖

បណ្តឹងអាជ្ញា និងបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគឺជាបណ្តឹងពីរផ្សេងគ្នា។

បណ្តឹងអាជ្ញា មានគោលបំណងពិនិត្យអត្ថិភាពនៃបទល្មើស បង្ហាញឱ្យឃើញពីរុទ្ធភាពនៃជនល្មើស និង ផ្តន្ទាទោសជននេះតាមច្បាប់កំណត់។

²³ ក្នុងចំណោមមាត្រាផ្សេងទៀត សូមមើលមាត្រា៣៤ និងមាត្រា៣៥នៃក្រមឆ្នាំ២០០៧។

²⁴ សូមមើល មាត្រា១៦១ និង១៧០នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៩៣។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានគោលបំណងធ្វើឱ្យបានជួសជុលការខូចខាតដែលបណ្តាលមកពីអំពើល្មើស ដល់ភាគីរងគ្រោះ ហើយក្នុងគោលបំណងនេះ ឱ្យអ្នករងគ្រោះបានទទួលសំណងជម្ងឺចិត្តជួនល្មមនឹង ព្យសនកម្មដែលខ្លួនបានទទួល។

៣១. ទោះជាមានការកែប្រែបែបផែននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នាពេលថ្មីៗនេះក៏ដោយ ក៏គោលការណ៍ ទាំងនេះ គឺជាមូលដ្ឋាននៃការប្រែប្រួលនៅក្នុងការអនុវត្តច្បាប់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលផ្តោតយ៉ាង ច្បាស់ទៅលើភាពខុសគ្នានៃបណ្តឹង និងសិទ្ធិរបស់ភាគីនានា។

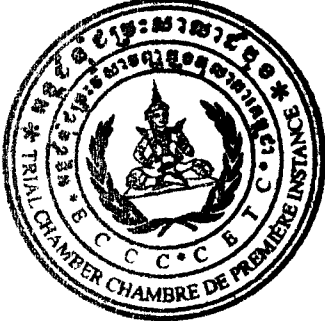
៣២. វិធាន២៣(១)(ក) ដែលចែងអំពីសិទ្ធិគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់ហាក់មិនកំណត់នោះ ត្រូវតែ ចែងដោយផ្អែកទៅលើគោលការណ៍ពីរយ៉ាង:

៣៣. ទីមួយ ផលប្រយោជន៍របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានន័យថាត្រូវតែស្វែងរកសំណង។ ទោះជា យ៉ាងនេះក្តី តម្រូវការបឋមសម្រាប់សំណង គឺការរកឃើញពិរុទ្ធភាព។ ដូច្នោះ ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី ក៏មានផលប្រយោជន៍ក្នុងករណីដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកំណត់បានធាតុផ្សំនៃបទល្មើស នៅ ពេលដែលមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ ដែលបង្កើតបានជាមូលដ្ឋានសម្រាប់បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាមទារសំណងរបស់ ខ្លួន។ ចំពោះហេតុផលនេះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានផ្តល់សិទ្ធិឱ្យគាំទ្រដល់អយ្យការក្នុងការកំណត់ បានធាតុផ្សំនៃបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌទៅលើជនជាប់ចោទដែលមានឥទ្ធិពលទៅលើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប វេណី និងបង្កើតជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាមទារសំណង។

៣៤. ទីពីរ គោលបំណងទាំងមូលនៃនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា គឺផ្តល់ការពិត។ ភាគីទាំងអស់អាចជួយ ឱ្យបានសម្រេចគោលបំណងនេះ²⁵។ ដោយមានផលប្រយោជន៍ជាមូលដ្ឋានដើម្បីទទួលបានសំណង ចំពោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ការផ្តល់ការពិត គឺកំណត់ចំពោះអង្គហេតុ ឬកត្តានានាដែលទាក់ទង

²⁵ សូមអានមាត្រា៣៣នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

ទៅនឹងការកំណត់ពិន្ទុភាព ឬគ្មានពិន្ទុនៃជនជាប់ចោទ។ គោលការណ៍នេះមានប្រសិទ្ធភាព ទោះជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាជនរងគ្រោះនៃបទល្មើសដោយផ្ទាល់ក៏ដោយ តែក៏ជាជនរងគ្រោះ នៃអំពើល្មើសដែរ²⁶។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបែបនេះមិនអាចផ្តល់ការពិតដោយផ្តល់ព័ត៌មានដោយ ផ្ទាល់ដែលទាក់ទងទៅនឹងបទឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ទេ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ពួកគេអាចមាន ព័ត៌មានជាមូលដ្ឋានដែលជួយដល់ការស្វែងរកការពិតផងដែរ។

៣៥. ដូចដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងសំណើរដ្ឋប្បវេណីច្រើនដង គឺវិធាន២៣(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មិនបាន ចែងអំពីមូលដ្ឋានច្បាប់សម្រាប់សិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទា ទោសទេ។

៣៦. ទីបញ្ចប់ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ពីមុនមក ដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក មិនបានបែងចែកការជំនុំជម្រះជាពីរដំណាក់កាល និងការផ្តន្ទាទោសនោះទេ។ ដូច្នេះ ភស្តុតាងដែលទាក់ទងនឹងការចោទប្រកាន់ ការផ្តន្ទាទោស និងសំណង គឺបង្កើតឡើងដំណាលគ្នា ដែល ជូនកាលមានភាពមិនច្បាស់លាស់ទាក់ទងទៅនឹងគោលបំណងនៃភស្តុតាង ជាពិសេស ក្នុងពេលស្របគ្នា នេះ រវាងអង្គហេតុទាក់ទងទៅនឹងការចោទប្រកាន់ និងការផ្តន្ទាទោស។ ប៉ុន្តែ ភាពមិនច្បាស់លាស់នេះ មិនបានអនុញ្ញាតឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីវាយតម្លៃអង្គហេតុទាំងអស់ដែលកើតមាននៅក្នុងរឿងក្តីព្រហ្ម ទណ្ឌបានទេ។ ការវាយតម្លៃអង្គហេតុបែបនេះរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានកម្រិតក្នុងការជួយដល់ សហព្រះរាជអាជ្ញាដើម្បីដាក់ពិន្ទុភាព ឬមិនដាក់ពិន្ទុភាពដល់ជនជាប់ចោទ និងចំណាត់ការសំណង។ បើអង្គហេតុទាក់ទងតែទៅនឹងការផ្តន្ទាទោសនោះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចវាយតម្លៃអង្គហេតុ បែបនេះ ឬក៏ធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបានទេដែលទាក់ទងនឹងរឿងនេះ។

²⁶ សំណើរដ្ឋប្បវេណី កថាខណ្ឌ២២ដល់២៥

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរដ្ឋប្បវេណីសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

៣៧. មាត្រា៣៣ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការយោងដល់ “ច្បាប់ ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ” នោះ មិនអនុញ្ញាតអោយមានការយល់ផ្សេងពីនេះអំពី សិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលទាក់ទងទៅនឹងការផ្តន្ទាទោសនោះទេ។ មិនមានភាពមិនច្បាស់លាស់ នៅក្នុងការបកស្រាយវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក ដែលអាចឈានទៅដល់ការបកស្រាយថាជាការ ផ្តល់សិទ្ធិដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោសនោះក៏ទេដែរ។ ទោះ ជាមានការផ្តល់សិទ្ធិបែបនេះក៏ដោយចុះ ក៏ប្រព័ន្ធច្បាប់ Romano-Germanic ដែលឱ្យជនរងគ្រោះធ្វើ ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬឱ្យគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់ មិនអាចត្រូវបានចាត់ទុកថាជា “វិធានដែល ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិនោះទេ”។ ជាងនេះទៅទៀត វិធានដែលទាក់ទងនឹងតួនាទី រៀងខ្លួនរវាងអយ្យការ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតជាតិ គឺមាន លក្ខណៈមិនដូចគ្នាពីរដ្ឋមួយទៅរដ្ឋមួយឡើយ។

៣៨. មតិភាគច្រើនរបស់ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលយកសេចក្តីសន្និដ្ឋាន ដែលបានធ្វើ នៅក្នុងសំណើរដើមដែលថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់បារាំងបានអនុញ្ញាតអោយមានការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីក្នុងការផ្តន្ទាទោសនោះ គឺមិនមានតម្លៃជាសកលនោះទេ ហើយនៅទីនេះ អ.វ.ត.ក ត្រូវបាន តម្រូវឱ្យផ្អែកលើច្បាប់ និងនីតិវិធីរបស់ខ្លួនតាមច្បាប់កម្ពុជា ឬបទដ្ឋានដែលបង្កើតឡើងក្នុងកំរិតអន្តរ ជាតិ²⁷។ មតិភាគច្រើនរបស់ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកត់សំគាល់បន្ថែមទៀតថា មានតែ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌកម្រិតអន្តរជាតិដែលចែងឱ្យមានការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ គឺតុលាការព្រហ្ម ទណ្ឌអន្តរជាតិ (“ICC”)។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី តាមគម្រោងការណ៍ ដែលបង្កើតឡើងដោយលក្ខន្តិកៈ ទីក្រុងរ៉ូមរបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ មិនមានភាពទាក់ទងចាំបាច់រវាងការចូលរួមរបស់ជនរង គ្រោះនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ និងការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះទាក់ទងទៅនឹងសំណង

²⁷ សូមអានផងដែរ “ចម្លើយតបរបស់ក្រុមមេធាវីការពារ ទៅនឹងបញ្ជីឈ្មោះសាក្សី និងឯកសារទាំងឡាយដែលដាក់តម្កល់ ដោយសហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម១” ថ្ងៃទី២៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ (ឯកសារលេខ E28/1) កថាខណ្ឌ៩-១៧។ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរដើមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

ទេ។ បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនមែនជាតម្រូវការជាមុនសម្រាប់ជនរងគ្រោះដែលចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៅចំពោះតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិទេ ។

៣៩. មាត្រា៦៨(៣) នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមស្តីពីតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ចែងឱ្យមានការចូលរួមប្រសិនបើជនរងគ្រោះមានការប៉ះពាល់ដល់ “ផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន”។ ដូច្នោះ ជនរងគ្រោះដែលចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីចំពោះមុខតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ មិនមែនជា “ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទេ” និងមិនមានការណែនាំណាទៅក្នុងលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមដែលចែងពីសិទ្ធិពិសេសរបស់ “ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី” ឡើយ។ លើសពីនេះទៀត យុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដែលមានកន្លងមក បានកំរិតសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះយ៉ាងតឹងរឹងក្នុងការបញ្ចេញទស្សនៈរបស់ខ្លួន នៅក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះ²⁸។

៤០. ហេតុដូច្នោះហើយ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាន ឬផ្តល់អនុសាសន៍ដែលជាប់ទាក់ទងទៅនឹងការផ្តន្ទាទោស ដែលរួមមានសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីអង្គច្បាប់ទៅលើការផ្តន្ទាទោស ឬការវាយតម្លៃអង្គហេតុ ឬកត្តាផ្សេងៗដែលទាក់ទងទៅនឹងការផ្តន្ទាទោសនោះ ។

៦. សេចក្តីសង្ខេប

៤១. ហេតុដូច្នោះហើយបានជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសង្កេតឃើញថា ភាគីនីមួយៗនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក មានតួនាទីផ្សេងៗគ្នា។ សម្រាប់សហព្រះរាជអាជ្ញា គឺត្រូវបង្ហាញ

²⁸ សូមអាន រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញាទល់នឹង Lubanga Dyilo “បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់រដ្ឋអាជ្ញា និងមេធាវីការពារទៅលើសេចក្តីសម្រេចដែលមានក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះថ្ងៃទី១៨ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨” ថ្ងៃទី១១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ (ICC-01/04-01/06-1432) កថាខណ្ឌ១០៤ សាលក្រមមតិភាគច្រើនជាមួយនិងមតិជំទាស់ពីរ ដែលមិនអនុញ្ញាតឱ្យជនរងគ្រោះបង្ហាញភស្តុតាងចំពោះពិរុទ្ធភាព និងភាពគ្មានពិរុទ្ធ។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

ពិរុទ្ធភាពជនជាប់ចោទ²⁹ ចំណែកដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីវិញ ដែលមានផលប្រយោជន៍ក្នុងការស្វែងរកសំណង តាមរយៈសេចក្តីសម្រេចអំពីបណ្តឹងចំពោះបទឧក្រិដ្ឋទៅលើជនជាប់ចោទនោះ មានសិទ្ធិដើម្បីជួយដល់អយ្យការក្នុងការផ្តល់ការពិតក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ។

៤២. ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ទាក់ទងទៅនឹងការផ្តន្ទាទោស តួនាទីដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ គឺញែកដាច់ពីគ្នា។ ការទទួលខុសត្រូវរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា គឺធានាឱ្យមានការផ្តន្ទាទោសសមស្រប រីឯការទទួលខុសត្រូវរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគឺទាមទារសំណង ដូចដែលមានចែងក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អ.វ.ត.ក។ ព្រះរាជអាជ្ញាមិនមានតួនាទីក្នុងការទាមទារសំណងទេ រីឯដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមានតួនាទីពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តន្ទាទោសនោះដែរ។ បន្ទាប់មកទៀត ការការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈទូទៅ និងការការពារផលប្រយោជន៍ផ្នែកយុត្តិធម៌ គឺជាតួនាទីផ្តាច់មុខរបស់អយ្យការ។ ពាក់ព័ន្ធនឹងដំណាក់កាលពីរនៃសវនាការ ដែលមិនចែកដាច់ពីគ្នា និងដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងសវនាការព្រហ្មទណ្ឌនោះ មិនបង្កើតអោយមានចំណុចចាប់ផ្តើមនៃសិទ្ធិដែលឃ្លាតចាកពីគោលការណ៍ចម្បងនេះទេ ។

៤៣. សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនេះ ធ្វើឡើងដោយមតិភាគច្រើន ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ១៤(១)(ក)ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ចៅក្រម Jean-Marc Lavergne បន្ថែមមតិជំទាស់ខ្លះៗ

ខ. សេចក្តីណែនាំស្តីពីការតាំងសំណងដល់ជនជាប់ចោទ អ្នកជំនាញ និងសាក្សី ដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីស្តីពីអត្ថប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ

²⁹ សូមមើលវិធាន ៨៧(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរដ្ឋប្បវេណីស្តីពីការតាំងសំណងដល់ជនជាប់ចោទដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

៤៤. ដោយបានដឹងថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចវាយតម្លៃភស្តុតាង ដែលបានបង្កើតឡើងនៅ ចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលជាប់ទាក់ទងតែនឹងការកំណត់ពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានពិរុទ្ធរបស់ ជនជាប់ចោទ និងដើម្បីគាំទ្រដល់ការទាមទារសំណងរបស់ពួកគេនោះ ឥឡូវនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងត្រូវតែកំណត់ថា តើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានហាមឃាត់មិនឱ្យសួរជនជាប់ចោទ ឬសាក្សី នានាពាក់ព័ន្ធនឹងអត្ថចរិតជនជាប់ចោទដែរឬទេ។

៤៥. អត្ថន័យពាក្យ “អត្ថចរិត” រួមមាន បុគ្គលិកលក្ខណៈ និស្ស័យ សុចរិតធម៌ និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់ បុគ្គល។ ល្អិតណាមួយមានភស្តុតាងច្បាស់លាស់អំពីអសមត្ថភាពផ្នែកសតិ ដែលអាចមានឥទ្ធិពលទៅលើ អំពើរបស់ជនជាប់ចោទ ឬសមត្ថភាពរបស់គាត់ដើម្បីបង្កើតបានជាចេតនាដែលចាំបាច់ត្រូវទទួលការផ្តន្ទា ទោសចំពោះបទល្មើសនោះ។ គ្មានធាតុណាមួយក្នុងចំណោមធាតុទាំងនេះជាប់ទាក់ទងទៅនឹងការស៊ើបសួរ ចំពោះពិរុទ្ធភាព ឬ គ្មានពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទនោះឡើយ។

៤៦. នៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ ផ្នែកនៃការពិភាក្សាដេញដោលដែលធ្វើឡើងដូចដែលបានចែងនៅក្នុង ដីកាកំណត់កាលវិភាគថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ស្តីពី “ការសាកសួរសាក្សី និងអ្នកជំនាញស្តីពី បញ្ហាទាក់ទងទៅនឹងអត្ថចរិតរបស់ជនជាប់ចោទ” ទាក់ទងតែទៅនឹងបញ្ហាអត្ថចរិត និងបុគ្គលភាព របស់ជនជាប់ចោទតែប៉ុណ្ណោះ។ នេះគឺជាការពិនិត្យដើម្បីកំណត់អំពីស្ថានទម្ងន់ ឬស្ថានសម្រាលទោស ពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តន្ទាទោសណាមួយដែលមានជាបន្តបន្ទាប់ និងមិនទាក់ទងនឹងពិរុទ្ធភាព ឬភាពគ្មានពិរុទ្ធ របស់ជនជាប់ចោទឡើយ³⁰។ គោលបំណងតែមួយនៃភស្តុតាងនេះ គឺដើម្បីធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងកំណត់បញ្ហាដែលទាក់ទងទៅនឹងការផ្តន្ទាទោស ប្រសិនបើមាន។

³⁰ សូមអានផងដែរមាត្រា៧៨ នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម និងវិធាន១៤៥នៃវិធាននីតិវិធីនិងភស្តុតាងរបស់ ICC។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរដ្ឋប្បវេណីសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

៤៧. ហេតុដូច្នេះហើយបានជាមតិភាគច្រើនរបស់ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចថា ការសាកសួរអំពីអត្តចរិត ជនជាប់ចោទ ឬសាក្សីដែលបានកោះហៅមកផ្តល់សក្ខីកម្មអំពីអត្តចរិតរបស់គាត់ គឺជាប់ទាក់ទងតែទៅនឹងការផ្តន្ទាទោសមួយមុខតែប៉ុណ្ណោះ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលស្គាល់ថា សាក្សី និងអ្នកជំនាញមួយចំនួន ដែលត្រូវបានកោះហៅឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្មនឹងលើកឡើងនូវបញ្ហាដែលផ្តោតទៅលើសំណង ដូចជាលទ្ធភាពនៃការផ្សះផ្សាជាមួយជនរងគ្រោះនិង/ឬដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

៤៨. ហេតុដូច្នេះហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាទូទៅមិនអាចសាកសួរជនជាប់ចោទដែលទាក់ទងទៅនឹងអត្តចរិតរបស់គាត់បានទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានសម្រេចផងដែរថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចសាកសួរអ្នកជំនាញ និងសាក្សីដូចខាងក្រោមដែលនឹងផ្តល់សក្ខីកម្មអំពីអត្តចរិតជនជាប់ចោទ: KW-34 និង Francoise Seroni-Guilbaud, D1, D2, D3, D4, D5, D6 Christopher Lapel, D8 និង D14។ សាក្សី D8 និង D14 ត្រូវបានមេធាវីការពារសម្រេចដកចេញវិញ ហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានកោះហៅសាក្សីទាំងពីររូបនេះមកផ្តល់សក្ខីកម្មទេ។

៤៩. នេះគឺជាសេចក្តីសម្រេចដោយមតិភាគច្រើន ដូចដែលមានចែងដោយមាត្រា១៤(១)(ក) ថ្មីនៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ចៅក្រម Jean-Marc Lavergne បន្ថែមមតិជំទាស់។ *JM-NWR*

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ០៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩

ប្រធានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

[Handwritten signature]
ទិល - ណុន

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ថ្ងៃទី ០៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

**មតិជំនាស់របស់ចៅក្រម LAVERGNE
ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង**

សេចក្តីផ្តើម

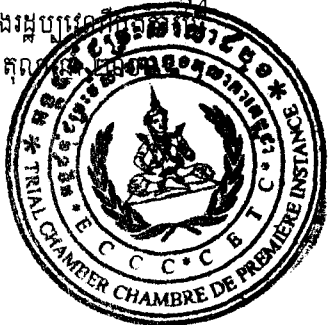
១. កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា¹ ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា² បានបង្កើតឱ្យមានប្រព័ន្ធតុលាការដែលមានលក្ខណៈពិសេសដោយឡែកមួយ។ ព្រោះថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ គឺជាសាលាជម្រះក្តីដែលមានលក្ខណៈជាតិផង និងអន្តរជាតិផង។ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជា ហើយទន្ទឹមគ្នាផងដែរ អង្គជំនុំជម្រះនេះ គឺជាសាលាជម្រះក្តីឯករាជ្យ និងដាច់ដោយឡែកមួយ ពោលគឺមិនចំណុះទៅនឹងសាលាជម្រះក្តីថ្នាក់ជាតិណាមួយឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ មានយន្តការនៃការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ទៅតាមលក្ខន្តិកៈដែលបានកំណត់ហើយមានសមត្ថកិច្ចផ្តាច់មុខជំនុំជម្រះតែទៅលើរឿងក្តីដែលត្រូវបានកំណត់ច្បាស់លាស់ពាក់ព័ន្ធនឹងបុគ្គលមួយចំនួនដែលត្រូវចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសជាក់លាក់ ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងអំឡុងពេលកំណត់មួយ។³ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ បានបង្ហាញនូវលក្ខណៈពិសេសរបស់ខ្លួនមួយ

¹ “កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទាក់ទងទៅនឹងការកាត់សេចក្តីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជា នូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងសម័យកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ” ដែលអំណះតទៅ ហៅថា “កិច្ចព្រមព្រៀង” ដែលបានចូលជាធរមានកាលពីថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៥។ ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ លេខ A/RES/57/228B (Annexe)។

² អំណះតទៅហៅថា “អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ”។

³ “សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងជនជាប់ចោទឱ្យនៅក្រៅឃុំ” ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ (ឯកសារ E39/5) កថាខណ្ឌទី១០។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំនាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៩ តុលា ២០១៧

ប្រសិនណាជាយើងប្រៀបធៀបទៅនឹងសាលាជម្រកអន្តរជាតិដទៃទៀត ត្រង់លក្ខណៈពិសេស
នៃវិធានដែលអនុវត្តចំពោះការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះទៅក្នុងនីតិវិធី។

២. ជាក់ស្តែង ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ មិនថាច្បាប់ដែលបានធ្វើកាលពីឆ្នាំ
២០០១ ដែលកិច្ចព្រមព្រៀងបានយោងទៅដល់ ឬច្បាប់ដែលបានធ្វើកាលពីឆ្នាំ ២០០៤ ទេ
ច្បាប់នោះបានចែងយ៉ាងច្បាស់ថា ជនរងគ្រោះមានសិទ្ធិចូលរួមទៅក្នុងនីតិវិធីដែលបានដាក់ឱ្យ
អនុវត្តនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ។ មាត្រា៣៦ នៃច្បាប់នេះបានអនុញ្ញាតិឱ្យ “ជនរង
គ្រោះ” មានសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង^៤។ លទ្ធភាពក្នុង
ការប្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះអាចធ្វើទៅបានដរាបណាជនរងគ្រោះទាំងនោះជាភាគីនៃរឿងក្តី។ ដើម្បីកំណត់
ថាតើគំរូនៃនីតិវិធីបែបណាដែលគេត្រូវយោងទៅដល់ ដើម្បីអនុញ្ញាតិឱ្យមានការចូលរួមរបស់ជន
រងគ្រោះទៅក្នុងនីតិវិធីនៃរឿងក្តី គេត្រូវពិនិត្យមើលជាបឋម ដោយយោងទៅលើបទបញ្ញតិ
នៃ
មាត្រា ១២ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង នូវគំរូនីតិវិធីដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់របស់កម្ពុជា។ គំរូនីតិវិធីមួយ
នេះនឹងអនុញ្ញាតិអោយជនរងគ្រោះដែលបានដាក់ពាក្យបណ្តឹង អាចចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធី
ក្នុងឋានៈជា “ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី” ក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលជនរងគ្រោះទាំងនោះបង្ហាញថាខ្លួនបាន
ទទួលរងនូវព្យសនកម្មដោយផ្ទាល់ពីអំពើទាំងឡាយដែលបានកំណត់នៅក្នុងបទចោទប្រកាន់^៥។
ម្យ៉ាងទៀត ការយោងទៅលើច្បាប់របស់កម្ពុជានេះមានលក្ខណៈរឹតត្បិត ពីព្រោះវិធាននីតិវិធី
របស់កម្ពុជានឹងអាចយកមកអនុវត្តបានដរាបណាវិធានទាំងអស់នោះមិនផ្ទុយទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរ
ជាតិ^៦។

^៤ អំណះតទៅ ហៅថា “អង្គជំនុំជម្រះ” ឬ “អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង”។

^៥ សូមពិនិត្យមើលមាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា (អំណះតទៅ ហៅថា “ក្រមឆ្នាំ ២០០៧”) និងវិធាន ២៣
២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

^៦ មាត្រា ១២-១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងបានចែងថា “នីតិវិធីត្រូវសមស្របជាមួយច្បាប់កម្ពុជា” ក៏ប៉ុន្តែ កិច្ចព្រមព្រៀងក៏បានចែង
ផងដែរថា ប្រសិនណាច្បាប់របស់កម្ពុជា “មិនបានចែងចំពោះករណីពិសេស ឬក្នុងករណីដែលមានបញ្ហាទាក់ទងទៅនឹង
សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរមនុស្សឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”។
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៨ ខែ ០៧ ឆ្នាំ ២០០៧

៣. វាជាការមួយដែលមិនអាចប្រកែកបានដែលថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមាននីតិសម្បទាគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការអនុម័តនូវវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ខ្លួនដើម្បីឱ្យនីតិវិធីស្របទៅតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ហើយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក៏បានបង្កើតផងដែរនូវយន្តការចាំបាច់នានាពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់ព្រមទាំងការជំនុំជម្រះទៅលើបទឧក្រិដ្ឋក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ ដែលចូលក្នុងសមត្ថកិច្ចតុលាការរបស់ខ្លួន។ ក្នុងករណីនេះ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់ ធ្វើយ៉ាងណាឱ្យមានតុល្យភាពរវាងគោលការណ៍ដាច់ខាតនៃការកាត់សេចក្តីដោយសមធម៌ ដោយគោរពសិទ្ធិរបស់មេធាវីការពារប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងថេរៈវេលាសមស្រប ជាមួយនឹងសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងការចូលរួមនៅក្នុងរឿងក្តីនោះ និងជាពិសេសត្រូវរួមចំណែកក្នុងការប្រឆាំងទៅនឹងនិទណ្ឌភាពនៃជនដែលបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរបំផុត^៧។ គេសង្កេតឃើញផងដែរថា ផលវិបាកមួយក្នុងចំណោមផលវិបាកចម្បងទៀតពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងប្រព័ន្ធនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលចែងដោយច្បាប់កម្ពុជានោះ គឺនៅត្រង់ថាប្រព័ន្ធនេះមិនត្រូវបានបង្កើតឡើងតាំងពីដំបូងមកក្នុងរូបភាពនៃការជំនុំជម្រះក្តីទាក់ទងទៅនឹងឧក្រិដ្ឋដែលប្រព្រឹត្តក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំទេដែលប្រការនេះបានបង្កើតឱ្យមានផលវិបាកជាច្រើនដែលមិនអាចប្រកែកបាន ដូចជា៖

- ថិរៈវេលានៃអាណត្តិរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានកំណត់ ហើយថិរៈវេលានេះពិតជាមិនបង្កភាពងាយស្រួលក្នុងការសម្រេចទៅលើបណ្តឹងដ៏ច្រើនលើសលប់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលសុំឱ្យមានសំណងជាលក្ខណៈបុគ្គលនោះទេ។
- អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ពុំមានមូលនិធិក្នុងការជួសជុលសំណងរដ្ឋប្បវេណីដល់ជនរងគ្រោះទេ ហើយម្យ៉ាងទៀត វាជាការឥតប្រយោជន៍ក្នុងការសម្រេចឱ្យមានការជួស

ភាពសមស្របគ្នារវាងបទបញ្ញតិរបស់កម្ពុជាជាមួយនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ គេអាចស្វែងរកការណែនាំក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធីដែលបានបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ”។

^៧ សូមពិនិត្យមើលជាពិសេសសេចក្តីសម្រេចលេខ ៦០/១៤៧ អនុម័តថ្ងៃទី ១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៥ ដោយអង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលមានចំណងជើងថា៖ គោលការណ៍គ្រឹះជាមូលដ្ឋាន និងសេចក្តីណែនាំទាក់ទងដល់សិទ្ធិក្នុងការប្តឹង និងក្នុងការជួសជុលការខូចខាតដល់ជនរងគ្រោះដែលបណ្តាលមកពីការរំលោភជាក់ស្តែងលើច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ។ ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខA/RES/60/147។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនេះ ដោយសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១២

ជុំសំណងជាសាច់ប្រាក់ដែលសរុបមានចំនួនច្រើនប្រឆាំងទៅនឹងបុគ្គលសាមញ្ញ ម្នាក់ដែលការអនុវត្តនូវសេចក្តីសម្រេចនឹងមានការលំបាកប្រសិនបើបុគ្គលនោះជា អសាធិយជន។

- ភស្តុតាងដែលបញ្ជាក់ពីវត្តមាននៃការប្រព្រឹត្តិបទឧក្រិដ្ឋក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ មានលក្ខណៈ ខុសគ្នាពីភស្តុតាងដែលបញ្ជាក់ពីវត្តមាននៃការប្រព្រឹត្តិបទឧក្រិដ្ឋរាប់ពាន់ចំពោះករណី នីមួយៗដោយឡែកពីគ្នា ជាពិសេសក្នុងបរិបទមួយ ដែលអង្គហេតុដែលបានកើតឡើង ក្នុងអតីតកាល ជាមួយការបាត់ខ្លួន និងភាពច្របូកច្របូកនៃរបបគ្រប់គ្រងរដ្ឋនោះ។ ជាក់ស្តែង វាមានភាពខុសគ្នារវាងការបង្ហាញថាភ្នំមួយត្រូវបានវាយបំបែក និងការ បង្ហាញថាដុំថ្មណាមួយបានមកពីភ្នំដែលត្រូវបានគេកម្ទេចបាត់រូបរាងទៅហើយនោះ។
- ការជំនុំជម្រះនៅក្នុងថ្ងៃវេលាមួយសមស្របមិនអាចធ្វើទៅរួចទេ ប្រសិនណាមាន អន្តរាគមន៍ពីសំណាក់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដ៏ច្រើន ដែលពួកគាត់បានដាក់ពាក្យ បណ្តឹងជាលក្ខណៈបុគ្គលហើយដែលគ្មានមេធាវីការពារនោះ។ ម្យ៉ាងទៀត ជនរង គ្រោះអាចនឹងទទួលបានមេធាវីដើម្បីតំណាងឱ្យខ្លួនបាន លុះត្រាតែជនរងគ្រោះនោះ ប្រមូលផ្តុំគ្នាជាសហភាព។
- សិទ្ធិដែលទទួលស្គាល់ចំពោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនេះមានលក្ខណៈសំខាន់ណាស់ ហើយគេត្រូវធានាថា អ្នកដែលចង់អនុវត្តនូវសិទ្ធិនេះក្នុងអំឡុងនៃការជំនុំជម្រះ ត្រូវតែ មានលក្ខណៈសម្បត្តិដែលអាចអនុវត្តសិទ្ធិនេះបាន ដូច្នោះ ត្រូវមានយន្តការត្រួតពិនិត្យ មើលអំពីភាពដែលអាចទទួលបាននៃពាក្យបណ្តឹងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែល អាចមានចំនួនដ៏ច្រើនលើសលុបនោះ។

៤. ក្នុងហេតុផលដ៏ទូលំទូលាយទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញបានចែងក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ខ្លួន នូវវិធានដែលដកស្រង់ចេញពីច្បាប់របស់កម្ពុជា។ វាមានលក្ខណៈចាំបាច់ និងអាចកើតមាន ផងដែរនូវការចែងបទបញ្ញត្តិដទៃផ្សេងទៀត ប៉ុន្តែយើងត្រូវចោទសួរដែរថាតើផលលំបាកទាំងនេះ អាចមានហេតុផលសមស្របសម្រាប់បញ្ជាក់នូវការផ្លាស់ប្តូរទាំងស្រុង ពោលគឺការបដិសេធ

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរដ្ឋប្បវេណីស្រុកចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៩ ខែ កញ្ញា ២០០៩

តួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែរឬទេ? តើគេអាចធ្វើការវិភាគសិទ្ធិទាំងនេះដល់កម្រិតណា ដោយមិនអោយផ្ទុយនឹងច្បាប់ ដោយមិនអោយផ្ទុយពីអត្ថន័យជាមូលដ្ឋាននៃការចូលរួមរបស់ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និងគោលដៅនៃរឿងក្តីទាំងមូលដែល ចង់ឱ្យមានការតាំងបណ្តឹងពីរក្នុងពេលតែមួយ គឺបណ្តឹងអាជ្ញា និងបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបណ្តឹង ទាំងពីរនេះមានទំនាក់ទំនងជាច្រើនរវាងគ្នាទៅវិញទៅមកនោះ។

៥. នៅក្នុងច្បាប់របស់កម្ពុជា បណ្តឹងអាជ្ញាសំដៅទៅលើបណ្តឹងទាំងឡាយដែលធ្វើឡើងដោយព្រះ រាជអាជ្ញាក្នុងនាមសង្គមទាំងមូល ហើយបណ្តឹងនេះមានកម្មវត្ថុជាការស្នើឱ្យមានការអនុវត្តច្បាប់ ព្រហ្មទណ្ឌទៅលើជនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ហើយនឹងស្នើសុំឱ្យមានការជួសជុលការខូចខាត នានាដែលបង្កឡើងទៅលើសង្គម។ បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានកម្មវត្ថុធ្វើឱ្យបានការជួសជុលការខូច ខាតដែលបណ្តាលមកពីអំពើល្មើសដល់ភាគីជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ ដែលគាត់បានតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី^១។

៦. សម្រាប់ច្បាប់នៃប្រទេសទាំងឡាយណាដែលទទួលស្គាល់ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ការ តាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺជាទម្រង់មួយដែលមានលក្ខណៈជឿនលឿនបំផុតស្តីពីការ ចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងនីតិវិធីនៃរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ។ ជាក់ស្តែង ការតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អាចអនុញ្ញាតឱ្យជនទាំងឡាយណាដែលអះអាងថាខ្លួនជាជនរងគ្រោះនៃអំពើ ទាំងឡាយដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាជាបទល្មើសអាចចូលខ្លួនមកជាភាគីក្នុងរឿងក្តីមួយ ដែលរឿង ក្តីនោះមានគោលដៅលាតត្រដាងការពិតនៃបទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទប្រកាន់ ក៏ដូចជាបទឧក្រិដ្ឋ ដែលត្រូវបានសន្មត់ថាជាប្រភពបង្កឱ្យមានព្យសនកម្មដល់ជនរងគ្រោះនោះ ហើយនឹងមានគោល ដៅស្វែងរក និងផ្ដន្ទាទោសទៅលើជនល្មើសនៃបទឧក្រិដ្ឋនោះ។ ជាធម្មតា នៅក្នុងដំណើរការ នីតិវិធីនៃរឿងក្តី ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចប្តឹងសុំនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

^១ សូមពិនិត្យមើលមាត្រា ២ និងមាត្រា ៤ នៃក្រមឆ្នាំ២០០៧។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្ដន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៩ ខែ កញ្ញា ២០០៦

របស់ខ្លួនឱ្យមានការជួសជុលការខូចខាតនានាដែលខ្លួនបានទទួលរងពីបទល្មើសមួយទៅកាន់
 ចៅក្រមដែលទទួលបន្ទុកលើសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌនោះបាន លុះត្រាតែបណ្តឹងអាជ្ញាដែលបានប្តឹង
 ចោទប្រកាន់នោះត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយចៅក្រមដដែលនោះ ហើយជនជាប់ចោទត្រូវបានរក
 ឃើញថាជាពិរុទ្ធជនពិតប្រាកដមែន។ ដូច្នោះ មិនមែនមានតែនៅដំណាក់កាលនៃការពិនិត្យលើភាព
 ដែលអាចទទួលយកបាន និងមានហេតុផលនៃការដាក់ពាក្យបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទេ ដែលដើម
 បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលរួមនោះ ប៉ុន្តែដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចត្រូវបានអនុ
 ញ្ញាតឱ្យមានសកម្មភាពនៅក្នុងរឿងក្តីបាននៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃនីតិវិធី ដែលនីតិវិធី
 នោះមានកម្មវត្ថុរួម គឺការស្វែងរកការពិតនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទដែល
 ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌនេះបង្កើតឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណីបន្តទៀត។

៧. ជាក់ស្តែង ទោបីជាកម្មវត្ថុនៃបណ្តឹងអាជ្ញានិងកម្មវត្ថុនៃបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានលក្ខណៈខុសគ្នា
 ក៏ដោយ ផ្ទុយទៅវិញនៅក្នុងនីតិវិធី បណ្តឹងទាំងពីរនេះមានទំនាក់ទំនងរវាងគ្នាជាច្រើនដែលធ្វើ
 ឱ្យបណ្តឹងទាំងពីរផ្សារភ្ជាប់គ្នាពីព្រោះថាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគឺជាភាគីនៃបណ្តឹងអាជ្ញាផង និងជា
 ភាគីនៃបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផង។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះការសម្រេចពី
 បណ្តឹងអាជ្ញា ដោយសារគាត់មានផលប្រយោជន៍នៅពេលដែលមានការទទួលស្គាល់ពិរុទ្ធភាព
 របស់ជនជាប់ចោទនោះ ពោលគឺនៅពេលដែលមានការសម្រេចថាអង្គហេតុដែលទទួលរងការ
 ចោទប្រកាន់គឺជាប្រភពដែលបង្កឱ្យមានព្យសនកម្មទៅលើរូបគាត់ដែរនោះ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេ
 ណីទទួលបាននូវសិទ្ធិដែលកំណត់ដោយច្បាប់ ហើយតាមរយៈសិទ្ធិនោះគាត់មានលទ្ធភាពអាច
 តាំងខ្លួនដោយផ្ទាល់ជាភាគីនៅក្នុងបណ្តឹងអាជ្ញា។ ជាក់ស្តែង ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាច
 ជាដើមបណ្តឹងអាជ្ញាតាមរយៈពាក្យបណ្តឹង និងការប្តឹងផ្តល់របស់គាត់។ តាមរយៈសំណើសុំ
 បំពេញកិច្ចនៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបសួរ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចជួយតម្រិតប្រុងដល់កិច្ច
 ស៊ើបសួររបស់តុលាការ ហើយក្នុងករណីខ្លះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចតម្រិតប្រុងទិសដៅថ្មី
 សម្រាប់ការចោទប្រកាន់របស់តុលាការថែមទៀតផង។ តាមរយៈវត្តមាននៅក្នុងអង្គសវនាការ
 ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចូលរួមទៅក្នុងកិច្ចពិភាក្សាដេញដោលលើការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
 សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៩ ខែ កញ្ញា ២០០៩

របស់ជនជាប់ចោទ ដែលនៅពេលនោះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានឱកាសធ្វើការដេញដោលដោយ
ចំពោះមុខនូវរាល់ភស្តុតាងទាំងឡាយដែលបានលើកឡើងនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ។ ដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណីអាចបញ្ជាពិនិត្យភស្តុតាងបន្ថែម និងជួយបំភ្លឺដល់កិច្ចពិភាក្សាដេញដោលរបស់តុលាការ
ជាពិសេសបញ្ជាឱ្យកាន់តែច្បាស់នូវការខូចខាតដែលបង្កឡើងដោយអំពើល្មើសនោះ។

៨. អង្គជំនុំជម្រះបានទទួលនូវពាក្យបណ្តឹងរួមគ្នារបស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម១
និងក្រុម២ ដែលបានស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះធ្វើការសម្រេចថា តើមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
មានសិទ្ធិក្នុងការធ្វើកំណត់សម្គាល់របស់ខ្លួនស្តីពីការកំណត់ទោសដែរឬទេ^៩។ លើសពីនេះ អង្គ
ជំនុំជម្រះបានចោទឡើងនូវសំណួរដែលថា តើភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យ
ចោទជាសំណួរដែលទាក់ទងទៅនឹងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនជាប់ចោទដែរឬទេ។ ជាការឆ្លើយ
តប អង្គជំនុំជម្រះបានចេញនូវសេចក្តីសម្រេចផ្ទាល់មាត់ចំនួនពីរ^{១០} ហើយទាក់ទងទៅដល់សេច
ក្តីសម្រេចទាំងពីរនោះ ខ្ញុំសូមបញ្ជាក់នូវទស្សនៈផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ខ្ញុំ ដែលមានលក្ខណៈផ្ទុយគ្នាមួយ
ចំនួន ឬទាំងស្រុងទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចនោះ ពីព្រោះខ្ញុំគិតថាសេចក្តីសម្រេចនោះមានលក្ខណៈ
ផ្ទុយទៅនឹងច្បាប់ដែលកំពុងអនុវត្តនាពេលបច្ចុប្បន្ននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ ពីព្រោះដោយសារ
ខ្ញុំគិតថាសេចក្តីសម្រេចនោះបានកែប្រែដោយគ្មានអំណះអំណាងស្របច្បាប់ នូវតួនាទីនិងអត្ថន័យ
នៃការចូលខ្លួនរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងចុងក្រោយ លើសពីភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នាមួយចំនួន
សេចក្តីសម្រេចនោះថែមទាំងបានបង្កើតឱ្យមានភាពស្រពិចស្រពិលផ្នែកផ្លូវច្បាប់ ដែលអាចបង្កជា
ព្យសនកម្មទៀតផង។

^៩ “សំណើសុំរួមគ្នារបស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម១ និង ក្រុម២ ទៅអង្គជំនុំជម្រះដើម្បីស្នើសុំឱ្យមានការ
ចេញ សេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីទោស” ថ្ងៃទី៩
ខែ មិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ (ឯកសារ E72)។

^{១០} ប្រតិចារិកនៃសវនាការថ្ងៃទី ២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ កថាខណ្ឌទី៤៥ ដល់ ៤៧ និងទំព័រទី ៧៩។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០៩

I. គោលការណ៍គ្រឹះ និងលក្ខន្តិកៈនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ

៩. វិធាន ២១-១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បានចែងអំពីគោលការណ៍ដែលថា អង្គជំនុំជម្រះមានលក្ខណៈពិសេស និងមានចំណុចមួយចំនួនដែលត្រូវតែគូសបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់៖

- “ក. ដំណើរការនីតិវិធីក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវតែមានយុត្តិធម៌ និងត្រូវគោរពគោលការណ៍ចំពោះមុខ ហើយត្រូវរក្សាបាននូវតុល្យភាពរវាងសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងឡាយ (...)
- គ. អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវធានាថា ជនរងគ្រោះត្រូវទទួលបានការជូនព័ត៌មាន ហើយសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះត្រូវបានការពារក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការនីតិវិធីរឿងក្តី”។

១០. ម្យ៉ាងទៀត វិធានដដែលនេះបានចែងថា រាល់ឧបករណ៍គតិយុត្តិទាំងឡាយដែលប្រើប្រាស់ដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ត្រូវតែបកស្រាយក្នុងន័យការពារជាដាច់ខាតប្រយោជន៍របស់ជនសង្ស័យ ជនត្រូវចោទ ជនជាប់ចោទ និងជនរងគ្រោះ ដើម្បីធានាអំពីសុចរិតភាពផ្លូវច្បាប់ និងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប្រកបដោយតម្លាភាព...”។

១១. ទោះបីជារាល់ជនរងគ្រោះមិនមែនសុទ្ធតែដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏ដោយ ហើយទោះបីជានៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការពិភាក្សាដេញដោល មានដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួនត្រូវបានរកឃើញថាពុំមែនជាជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់នៃអំពើដែលបានចោទប្រកាន់ក៏ដោយ ក៏គ្មានអ្វីដែលធ្វើឱ្យគេមិនអាចនិយាយបានថា ការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺជាមធ្យោបាយតាមផ្លូវច្បាប់តែមួយគត់របស់ជនរងគ្រោះក្នុងការចូលរួមទៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីនៃរឿងក្តីដែរ។ ដើម្បីធានាឱ្យមានការគោរពដល់សិទ្ធិជនរងគ្រោះ អង្គជំនុំជម្រះត្រូវធានាថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចអនុវត្តនូវសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបានដោយមានប្រសិទ្ធិភាព ដែលសិទ្ធិនោះត្រូវផ្តល់ឱ្យដោយលក្ខន្តិកៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះ និងត្រូវធានាថាការជំនុំជម្រះត្រូវប្រព្រឹត្តទៅដោយសមធម៌ ត្រូវគោរពគោលការណ៍ចំពោះមុខ ចំពោះគ្រប់ភាគីទាំងអស់ដោយគ្មានបែងចែក។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរូមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៧

១២. វិធាន ២៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក្នុងកថាខណ្ឌទី១ និងទី៦ បានចែងថាយ៉ាងច្បាស់ថា នៅពេលដែលតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ជនរងគ្រោះក្លាយទៅជាភាគីក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ហើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដាក់ពាក្យបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ គឺដើម្បី:

- “ក. ចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ប្រឆាំងនឹងអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម នៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និង
- ខ. អនុញ្ញាតិឱ្យជនរងគ្រោះអាចស្វែងរកសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព[...]"។

១៣. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិចូលរួមនៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃដំណើរការនីតិវិធីនៃរឿងក្តី។ នៅក្នុងដំណាក់កាលនីមួយៗនៃនីតិវិធី វិធានផ្ទៃក្នុងបានកំណត់អំពីសិទ្ធិរបស់ភាគី។ ពេលខ្លះសិទ្ធិនេះត្រូវបានប្រគល់ជូនចំពោះតែដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងពេលខ្លះទៀតត្រូវបានប្រគល់ចំពោះ “ភាគី” ទាំងអស់ដោយមិនធ្វើការបែងចែក នៅក្នុងករណីបែបនេះ បទបញ្ញត្តិនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាត្រូវអនុវត្តផងដែរទៅលើភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹¹។ ដូច្នេះ លើកលែងតែវិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានចែងអំពីការចូលខ្លួនរបស់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬបានរឹតត្បិតសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីយ៉ាងច្បាស់នោះ ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវចាត់ទុកថាទទួលបាននូវសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចដូចគ្នាទៅនឹងភាគីដទៃទៀតនៃរឿងក្តី។ ការបកស្រាយផ្សេងពីនេះ គឺជាការបកស្រាយផ្ទុយទៅនឹងច្បាប់។

១៤. ទាក់ទងដល់ការរឹតត្បិតជាក់ច្បាស់នូវសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយវិធានផ្ទៃក្នុងយើងអាចលើកជាឧទាហរណ៍ វិធាន ៨៩ ស្ទួន វិធាននេះបានទុកលទ្ធភាពតែចំពោះសហព្រះរាជអាជ្ញា និងជនជាប់ចោទ ឬមេធាវីរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានដោយសង្ខេបអំពី

¹¹ សូមពិនិត្យមើលនិយមន័យនៃពាក្យ “ភាគី” នៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាដែលភ្ជាប់ជាមួយវិធានផ្ទៃក្នុង។ ភាគី “សម្រាប់ទៅលើសហព្រះរាជអាជ្ញា ជនត្រូវចោទ ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៦

ការចោទប្រកាន់ចំពោះជនជាប់ចោទនៅក្នុងអំឡុងសវនាការលើអង្គសេចក្តី។ ជាមួយគ្នានេះដែរ វិធាន ៨២-៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងពុំបានចែងអំពីការចូលរួមរបស់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅក្នុង កិច្ចពិភាក្សាដេញដោលរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលសម្រេចអំពីសំណើសុំឱ្យមានការដោះ លែងជនជាប់ចោទនោះទេ។ កិច្ចពិភាក្សានេះត្រូវបានអនុញ្ញាតិដោយចំពោះមេធាវីការពារក្តី និងសហ ព្រះរាជអាជ្ញាប៉ុណ្ណោះ។

១៥. មានការរឹតត្បិតសិទ្ធិជាក់ច្បាស់ដទៃទៀត ដែលទាក់ទងដល់លទ្ធភាពក្នុងការធ្វើបណ្តឹង ឧទ្ធរណ៍

- ករណីទី១ ទាក់ទងដល់ដីការបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត វិធាន ៧៤-៣¹² បានកម្រិត ប្រភេទនៃដីការដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង ហើយក្នុងករណី ដែលមានសេចក្តីសម្រេចតម្កល់រឿងទុកមិនចាត់ការ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនឹងអាចធ្វើ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បាន តែក្នុងករណីដែលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នោះត្រូវបានធ្វើរួមគ្នាជាមួយនឹងសហ ព្រះរាជអាជ្ញា¹³។
- ករណីទី២ វិធាន ១០៥-១ គ និង ឃ¹⁴ បានអនុញ្ញាតិឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចធ្វើ បណ្តឹងសារទុក្ខទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចំពោះផលប្រយោជន៍ រដ្ឋប្បវេណីបានតែក្នុងករណីដែលមានបណ្តឹងសារទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងរឿងនោះ តែប៉ុណ្ណោះ។¹⁵

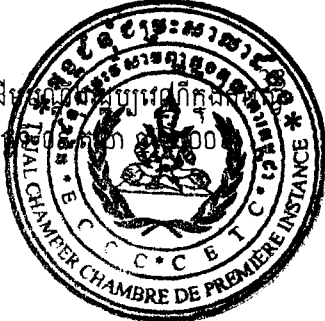
¹² សូមពិនិត្យមើលមាត្រា ២៦៨ នៃក្រមឆ្នាំ ២០០៧។

¹³ ក្នុងគ្រប់កាលៈទេសៈទាំងអស់ សេចក្តីសម្រេចដោះលែងជនត្រូវចោទឱ្យនៅក្រៅឃុំ មិនអាចត្រូវបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយ ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទេ។

¹⁴ សូមពិនិត្យមើលមាត្រា ៣៧៥ នៃក្រមឆ្នាំ ២០០៧។

¹⁵ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគ្មានលទ្ធភាពក្នុងការប្តឹងជំទាស់ដោយខ្លួនផ្ទាល់ទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចដោះលែង ឬគ្មានលទ្ធភាព ក្នុងការស្នើសុំឱ្យមានការកែប្រែទម្រង់នៃទោសដែលត្រូវផ្តន្ទាទៅលើជនជាប់ចោទទេនោះ។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការប្តឹងឧទ្ធរណ៍
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៧ ខែ កញ្ញា ២០០៧

១៦. លើសពីនេះទៅទៀត វិធានផ្ទៃក្នុងបានប្រគល់យ៉ាងច្បាស់ ជូនដល់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ជូនដល់“ភាគី”ទាំងឡាយ ដែលមានន័យថាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏ទទួលនូវសិទ្ធិចាំបាច់ទាំងនេះ ដែរនោះ គឺសិទ្ធិដូចខាងក្រោម៖

- នៅក្នុងដំណាក់កាលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ¹⁶ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទទួលបានដោយផ្ទាល់ ឬតាម រយៈពេលវិវត្តន៍របស់ខ្លួន នូវសិទ្ធិដូចគ្នាទៅនឹងគូភាគីដទៃទៀត មិនថាសិទ្ធិក្នុងការតាំងសំណួរនៅ ក្នុងដំណាក់កាលតទល់គ្នាដោយផ្ទាល់រវាងជនត្រូវចោទ និងភាគីឬសាក្សីដទៃទៀត (វិធាន ៥៨-៤) ឬសិទ្ធិក្នុងការស្នើសុំឱ្យមានកិច្ចស៊ើបសួរទេ (វិធាន ៥៩)¹⁷ ឬម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីធ្វើ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងទៅនឹងដីកាបដិសេធតុំសម្រេចតាមសំណើសុំណាមួយ ដោយគិតទាំង សំណើសុំរបាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញ ឬសំណើសុំរបាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញដាក់បន្ត (វិធាន ៧៤-៤)¹⁸។

ក្នុងដំណាក់កាលនេះ ការសិក្សាពីបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនត្រូវចោទ គឺជាភារកិច្ចទាំងស្រុង របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹⁹ ដោយហេតុថាការសិក្សានេះអាចជាមូលដ្ឋាននៃការដាក់ បន្ទុក ឬដោះបន្ទុកទៅលើជនត្រូវចោទ²⁰។ វិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានធ្វើការបែងចែកណាមួយរវាង សំណើសុំ របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងភស្តុតាងនៃអង្គហេតុដែលជា

¹⁶ គួររំលឹកផងដែរថា ឈរលើមូលដ្ឋាននៃដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ កិច្ចស៊ើបសួររបស់តុលាការមានកម្មវត្ថុជាការ បំពេញនូវកិច្ចចាំបាច់នានាដើម្បី “លាតត្រដាងនូវការពិត” និងដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចទទួលបាននូវ ភស្តុតាងនានាដើម្បីដាក់បន្ទុក ឬដោះបន្ទុកទៅលើជនត្រូវចោទ។

¹⁷ មាត្រា ១៣៤ នៃក្រមឆ្នាំ ២០០៧ មានចែងនូវបទបញ្ញត្តិស្រដៀងគ្នាទៅនឹងវិធាន ៥៨-៤ និង ៥៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

¹⁸ សូមពិនិត្យមើលមាត្រា ២៦៨ នៃក្រមឆ្នាំ ២០០៧។

¹⁹ គួរកត់សម្គាល់ថា ក្រមឆ្នាំ ២០០៧ បានចែងយ៉ាងច្បាស់អំពីលទ្ធភាពក្នុងការសុំឱ្យមានរបាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញ ផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ និងចិត្តសាស្ត្រទៅលើជនត្រូវចោទ (មាត្រា ១៦៧ កថាខណ្ឌទី៣) ក៏ដូចជាសុំឱ្យមានការជូនដំណឹង អំពីរបាយការណ៍នោះទៅដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ព្រមទាំងលទ្ធភាពក្នុងការសុំឱ្យមានរបាយការណ៍ប្រតិកោសលវិថយផង ដែរ (មាត្រា ១៧០ កថាខណ្ឌទី៤ និង៥)។

²⁰ ច្បាប់បារាំងប្រើពាក្យថា “ធាតុផ្សំដើម្បីដាក់បន្ទុក និងធាតុផ្សំដើម្បីដោះបន្ទុក”។ ធាតុផ្សំទាំងនេះមិនមែនកំរិតត្រឹមតែ ធាតុផ្សំដែលជាប់ទាក់ទងនឹងពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនត្រូវចោទប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាជាប់ទាក់ទងផងដែរទៅនឹងការ បន្ថែម ឬបន្ថយទម្ងន់នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាយថាហេតុរបស់ជនជាប់ចោទ។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី 34
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃ

កម្មវត្ថុនៃដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ និងសំណើសុំឱ្យមានការសិក្សាទៅលើបុគ្គលិកលក្ខណៈ
របស់ជនត្រូវចោទនោះទេ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិស្នើសុំឱ្យមានការស្តាប់យក
ចម្លើយរាល់សាក្សីសំខាន់ៗក្នុងរឿងក្តី និងអាចស្នើសុំឱ្យមានរបាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញ
ឬរបាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញប្រតិកោសលវិធីយ៉ាងទាក់ទងដល់ការវិភាគផ្នែកវិកលចរិត ឬ
ការវិភាគផ្នែកចិត្តសាស្ត្រផងដែរ។ លើសពីនេះទៅទៀត ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចផ្តល់
នូវព័ត៌មានសំខាន់ៗ ហើយជាពិសេសទៅទៀត អាចបំភ្លឺដល់តុលាការអំពីបុគ្គលិកលក្ខណៈ
អត្តចរិតរបស់ជនជាប់ចោទ ដោយពិនិត្យមើលអាកប្បកិរិយារបស់ជនជាប់ចោទ នៅពេលមុន
និងក្រោយអង្គហេតុដែលបានលើកឡើងក្នុងបទចោទប្រកាន់។

- នៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការចេញសេចក្តីសម្រេច ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនូវទទួលបាននូវសិទ្ធិ
នានា ដូចភាគីដទៃទៀតនៃរឿងក្តីដែរ²¹។ ជាក់ស្តែង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចបង្ហាញនៅ
ក្នុងអង្គសវនាការបឋម នូវបញ្ជីសាក្សី (វិធាន ៨០)²² ក៏ដូចជាបញ្ជីឯកសារថ្មី (វិធាន ៧៩-៩
យ) ឬ ស្នើសុំទៅអង្គជំនុំជម្រះឱ្យមានការកោះហៅសាក្សីថ្មីនៅក្នុងដំណាក់កាលនៃរឿងក្តី
(វិធាន ៨៧-៤)។ ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិពិនិត្យសំណុំរឿងតាមរយៈមេធាវីរបស់
ខ្លួន (វិធាន ៨៦)។ លើសពីនេះទៅទៀត ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋាន
ទាក់ទងដល់ភស្តុតាងរហូតដល់បិទកិច្ចពិភាក្សាដេញដោល²³។ ខ្លួនមានសិទ្ធិឱ្យគេស្តាប់យក
ចម្លើយ (វិធាន ៩១)²⁴ និងមានសិទ្ធិតាំងសំណួរទៅគ្រប់ភាគីទាំងអស់ដែលមានវត្តមាននៅ
ក្នុងអង្គសវនាការ ដូចជាជនជាប់ចោទ សាក្សី ឬអ្នកជំនាញជាដើម (វិធាន ៩០-២, វិធាន

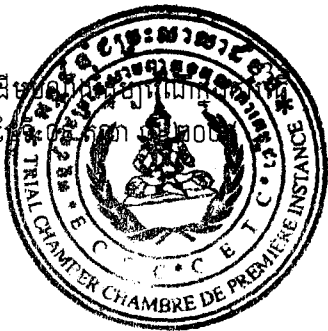
²¹ ប្រតិចារិកនៃសវនាការថ្ងៃទី ២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩។ សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ លោក Vincent de Wilde
d'Estmael បានរំលឹកឡើងថា “នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់របស់កម្ពុជា គ្មានវិធានណាមួយដែលកំណត់នូវការបែងចែកដោយចាត់
ទុកដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាភាគីដែលគ្មានសារៈប្រយោជន៍ ជាភាគីដែលស្នាក់នៅនៃរឿងក្តីនោះទេ” ទំព័រ ៥០។ ទំព័រ
៤៥ ក្នុងភាសាអង់គ្លេស។

²² សូមពិនិត្យមើលមាត្រា ២៩៨ នៃក្រមរដ្ឋ ២០០៧។

²³ សូមពិនិត្យមើលមាត្រា ៣៣៤ នៃក្រមរដ្ឋ ២០០៧។

²⁴ សូមពិនិត្យមើលមាត្រា ៣២៦ នៃក្រមរដ្ឋ ២០០៧។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់លោក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៧

៩១)²⁵។ ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏មានសិទ្ធិដាក់នូវសេចក្តីសន្និដ្ឋាន (វិធាន ៩២) ព្រមទាំង ធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោល និងសេចក្តីសន្និដ្ឋានឆ្លើយតបវិញបាន (វិធាន ៩៤)²⁶។ គ្មានពេលណាមួយ ដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានវិភាគសិទ្ធិ លើសពីអ្វីដូច បានបញ្ជាក់ពីខាងដើម ជាពិសេសវិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានចែងអំពីការវិភាគសិទ្ធិណាមួយដោយសារ តែការបង្ហាញ ឬការពិភាក្សាដេញដោលលើភស្តុតាងមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងករណីមួយ ចំនួននោះ។

១៧. ជាងនេះទៀត ការអនុវត្តសិទ្ធិទាំងនេះក៏ត្រូវផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងសិទ្ធិមួយដែលមានលក្ខណៈជា សារវន្ត ពោលគឺផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងគោលការណ៍ចំពោះមុខដែលបានចែងនៅក្នុងវិធាន ២១ ដែល តម្រូវឱ្យចៅក្រម និងភាគីនានាធ្វើការពិភាក្សាលើភស្តុតាងទាំងអស់។ ជាការពិត វិធាន៨៧-២²⁷ ចែងថា “សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវផ្អែកលើភស្តុតាងដែលបានដាក់នៅ ចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ហើយដែលភស្តុតាងនោះត្រូវឆ្លងកាត់ការដេញដោល”។ ជា បឋម វិធាននេះសំដៅលើភស្តុតាងទាំងអស់ដែលលើកឡើងនៅក្នុងសវនាការ ដោយពុំមានការបែង ចែក ថាភស្តុតាងទាំងនោះទាក់ទងនឹងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនជាប់ចោទច្រើនជាងអង្គហេតុ ផ្ទាល់នោះទេ។ លើសពីនេះទៅទៀត វិធានដែលនេះផ្តោតទៅលើសេចក្តីសម្រេចទាំងឡាយ របស់អង្គជំនុំជម្រះ។ អង្គជំនុំជម្រះមិនត្រូវបានដាក់កំហិតឱ្យលើកឡើងតែចំពោះសេចក្តីសម្រេច តែមួយគត់ស្តីពីពិរុទ្ធភាពនោះទេ ប៉ុន្តែក៏អាចធ្វើសេចក្តីសម្រេចទាក់ទងនឹងទោសផងដែរ នៅក្នុង ករណីចាំបាច់²⁸។ គោលការណ៍នៃការពិភាក្សាតទល់គ្នាមិនមែនយកមកអនុវត្តត្រឹមតែការពិភាក្សា លើឯកសារដែលលើកឡើងសម្រាប់ការជជែកដេញដោលប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែគោលការណ៍នេះជាប់ ទាក់ទងផងដែរនឹងធាតុផ្សំនៃភស្តុតាងទាំងអស់ មានជាអាទិ៍សក្ខីកម្ម។ ហើយនេះគឺជាអ្វីមួយដែល

²⁵ សូមពិនិត្យមើលមាត្រា ៣២៥ នៃក្រមណ្ឌ ២០០៧។
²⁶ មាត្រា ៣៣៥ នៃក្រមណ្ឌ ២០០៧ បានចែងនូវបទបញ្ញត្តិស្រដៀងគ្នាទៅនឹងវិធាន ៩២ និង ៩៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
²⁷ សូមអានមាត្រា ៣២១ នៃក្រមណ្ឌ ២០០៧។
²⁸ សូមរំលឹកថា ភាពខុសគ្នារវាងសវនាការដែលនិយាយតែអំពីពិរុទ្ធភាព និង សវនាការទាក់ទងការជជែកពិភាក្សាស្តីពីទោស មិនមាននៅ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ទេ ហើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចចូលរួមនៅគ្រប់សវនាការទាំងអស់។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ២០០៧

អាចឱ្យគេកំណត់បានថា ភាគីនីមួយៗមានសិទ្ធិសាកសួរសាក្សី។ ហេតុដូច្នោះ សេចក្តីសម្រេច
បដិសេធមិនឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិចោទសួរសាក្សីនិងអ្នកជំនាញមួយចំនួន គឺពិតជា
ផ្ទុយទៅនឹងគោលការណ៍នៃការពិភាក្សាទល់ចំពោះមុខទៅលើគ្រប់ធាតុផ្សំនៃភស្តុតាងពីសំណាក់
គ្រប់ភាគីនៃរឿងក្តី ដូចមានចែងក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង។

១៨. ម្យ៉ាងទៀត ពុំមានភាគីណាមួយនៅក្នុងសវនាការ ហ៊ានអះអាងថា នៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជាមាន
ការហាមឃាត់ជាគោលលការណ៍ទៅលើសិទ្ធិដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការចោទសួរសាក្សី អ្នក
ជំនាញ ឬជនជាប់ចោទ លើបញ្ហាដែលទាក់ទងនឹងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនជាប់ចោទនោះទេ ឬ
សូម្បីតែពិភាក្សាលើសារៈសំខាន់នៃធាតុផ្សំភស្តុតាងក្នុងហេតុផលដែល ថាវាអាចជាប់ទាក់ទងជា
មួយនឹងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនល្មើសនោះក៏គ្មានដែរ។ ហើយជាក់ស្តែង ពុំមានបទបញ្ញត្តិណា
មួយនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ក៏ដូចជានៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងបាន ចែងអំពីការបែងចែក
ណាមួយដោយផ្អែកទៅលើកម្មវត្ថុនៃសក្ខីកម្ម អ្នកជំនាញ ឬដោយផ្អែកទៅលើគ្រប់ធាតុផ្សំនៃ
ភស្តុតាងដទៃទៀតដែលបានដាក់ទៅក្នុងកិច្ចពិភាក្សាទល់គ្នារបស់ភាគីទេ។ ដូច្នោះ តើត្រូវធ្វើដូច
ម្តេចដើម្បីយល់អំពីហេតុផលនៃសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ នៅពេលដែលសេចក្តីសម្រេច
នេះផ្អែកទៅលើការបកស្រាយដែលអាចមានការយល់ឃើញខុសៗគ្នានៅឡើយនូវតួនាទីរបស់ដើម
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយដែលតាមរយៈការបកស្រាយនេះ អង្គជំនុំជម្រះក៏បានទាញចេញនូវ
សេចក្តីសន្និដ្ឋាននានារបស់ខ្លួនដែលមិនបានចែងដោយច្បាប់នោះ?

II. តួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

១៩. តាមរយៈសេចក្តីសម្រេចទីមួយ អង្គជំនុំជម្រះបាន “បង្គាប់មិនឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
បង្ហាញនូវសេចក្តីកត់សម្គាល់របស់ខ្លួនទាក់ទងនឹងការកំណត់ទោស ដោយហេតុថា៖

- ក) ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចបញ្ចេញយោបល់លើទោសដែលត្រូវកំណត់បានទេ

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/

- ខ) ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចបង្ហាញនូវហេតុផលផ្លូវច្បាប់ ទាក់ទងនឹងការកំណត់ទោសបានទេ ហើយ
- គ) ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចបង្ហាញនូវសេចក្តីកត់សម្គាល់ និងការវាយតម្លៃអំពីកត្តានានាដែលទាក់ទងនឹងសេចក្តីសម្រេចស្តីពីការកំណត់ទោសបានទេ ក្រៅតែពីកត្តាដែលទាក់ទងនឹងពិរុទ្ធភាពឬគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទ និងដែលទាក់ទងនឹងសំណើសុំសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលពាក់ព័ន្ធតែប៉ុណ្ណោះ”²⁹។

ខ្ញុំយល់ស្របជាមួយនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ទាក់ទងនឹងចំណុច ក) និង ខ) នៃសេចក្តីសម្រេចនោះ ប៉ុន្តែខ្ញុំមានយោបល់ផ្សេងទាក់ទងនឹងចំណុច គ)។

២០. តាមរយៈសេចក្តីសម្រេចទីពីរ អង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចមិនអនុញ្ញាតឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតាំងសំណួរទៅជនជាប់ចោទទាក់ទងនឹងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ខ្លួន ព្រមទាំងទៅសាក្សី និងអ្នកជំនាញដែលនឹងបង្ហាញខ្លួននៅអង្គសវនាការទាក់ទងនឹងប្រធានបទនេះ³⁰ទេ។ ខ្ញុំមិនយល់ស្របជាមួយការហាមឃាត់បែបនេះទេ។

២១. ដោយគិតដល់ទំនាក់ទំនងដែលមានរវាងបញ្ហាដែលលើកឡើងក្នុងសេចក្តីសម្រេចផ្ទាល់មាត់ទាំងពីរ ដែលជាកម្មវត្ថុនៃសេចក្តីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សរតែមួយនោះ វាគឺជាការល្អដែលគួរតែចេញយោបល់ដោយមានសម្លាងហេតុតែមួយគត់ ទាក់ទងនឹងមតិជំទាស់ផ្សេងគ្នាទាំងនេះ។

២២. ដោយសារតែការបញ្ជាក់របស់ខ្លួនមានភាពមិនច្បាស់លាស់ សំណើរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុមទី១ និងក្រុមទី២ បានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើទិដ្ឋភាពតែមួយគត់នៃបញ្ហា

²⁹ សូមអានកថាខណ្ឌទី១ នៃសេចក្តីសម្រេចតាមមតិភាគច្រើនរបស់ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះ និងប្រតិចារិកថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ពិកថាខណ្ឌទី ៤៥ ដល់ ៤៧។

³⁰ ប្រតិចារិកថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ទំព័រ ៧៩។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរដ្ឋប្បវេណីសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណ

នៃការចូលរួមរបស់ភាគីនៅក្នុងការពិភាក្សាលើភស្តុតាង ហើយបានធ្វើឱ្យគិតថា ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីបានទាមទារសិទ្ធិចូលរួមនោះ ជាសំខាន់ក្នុងគោលបំណងដាក់សម្ភារលើអង្គជំនុំ ជម្រះ ទាក់ទងនឹងការកំណត់ទោសសម្រាប់ជនជាប់ចោទ។ ជាការឆ្លើយតប សេចក្តីសម្រេចផ្ទាល់ មាត់ទាំងពីរបានចាត់ទុកថា ការពិភាក្សាលើធាតុផ្សំនៃបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនជាប់ចោទ គឺជា ការជជែកពិភាក្សាមួយដែលទាក់ទងនឹងកត្តានានាដែលត្រូវយកមកពិចារណា ដើម្បីធ្វើការកំណត់ ទោស។ អង្គជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា ការជជែកពិភាក្សានោះស្ថិតនៅក្រៅពីដែនអន្តរាគមន៍របស់ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយហេតុថា តាងនាមឱ្យផលប្រយោជន៍ទូទៅ មានតែសហព្រះរាជអាជ្ញា តែមួយគត់ដែលទទួលបន្ទុកស្នើសុំការដាក់ទណ្ឌកម្ម។ ហើយតួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានកំណត់នៅត្រឹមតែការជជែកពិភាក្សាតែមួយគត់ ដែលតាមរយៈការពិភាក្សានេះ ខ្លួនអាច លើកឡើងពីផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ដូចជាការជជែកពិភាក្សាលើភស្តុតាងនៃពិរុទ្ធភាពរបស់ជន ជាប់ចោទនៅចំពោះមុខអង្គហេតុទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបណ្តាលឱ្យមានព្យសនកម្មមកលើខ្លួន និងអំពីសំណង។

២៣. តាមការជាក់ស្តែង មានផលប្រយោជន៍រួមរវាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសហព្រះរាជ អាជ្ញា នៅពេលមានការលើកឡើងទាក់ទងនឹងការបង្ហាញអំពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ។ ប៉ុន្តែ ហួសពីផលប្រយោជន៍នេះ មានភាពខុសគ្នាដ៏ចំបងរវាងពួកគេ ដោយហេតុថា មានតែសហ ព្រះរាជអាជ្ញាតែមួយគត់ដែលមានសមត្ថកិច្ចដើម្បីស្នើសុំការដាក់ទោស។ ជាការពិត គឺមិនមែនដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទេ ដែលត្រូវធ្វើការអត្តាធិប្បាយណាមួយទាក់ទងនឹងអ្វីដែលខ្លួនអាចយល់ឃើញ ថា ជាទោសត្រឹមត្រូវ ឬមិនត្រឹមត្រូវ និងទាក់ទងនឹងបញ្ហាគតិយុត្តដែលអាចទាក់ទងនឹងទោស ជា ឧទាហរណ៍ ករណីនៃការស្រូបបទល្មើស ឬករណីបូកបទល្មើសច្រើនបទ³¹ (le cas de concours ou de cumul d'infractions)។

³¹ ការអនុវត្តទោសគឺជាសមត្ថកិច្ចតែមួយគត់របស់រដ្ឋ ហើយការបកស្រាយវិធានច្បាប់នានាដែលទាក់ទងនឹងការអនុវត្ត ទោសនេះមិនទាក់ទងនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទេ។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃចេញសេចក្តីសម្រេច៖ ថ្ងៃទី ០៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧

២៤. ការណ៍ដែលដាក់លាយឡំបញ្ចូលគ្នានូវតួនាទីរបស់អាជ្ញាធរផ្នែកចោទប្រកាន់ ដែលតំណាងឱ្យសមូហភាពដែលមានលក្ខណៈជាតិ ឬអន្តរជាតិក៏ដោយ ជាមួយនឹងតួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺជាគ្រោះថ្នាក់មួយ។ ពិតជាត្រឹមត្រូវណាស់ដែលនិយាយថា ក្នុងឋានៈខ្លួនជាអ្នកតំណាងឱ្យរដ្ឋ ឬសហគមន៍អន្តរជាតិ សហព្រះរាជអាជ្ញាគឺជាតួអង្គតែមួយគត់ដែលអាចបញ្ចេញយោបល់ដើម្បីផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌³² ដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាជាផលប្រយោជន៍ទូទៅ។ ត្រូវតែបញ្ជាក់អះអាងដោយច្បាស់លាស់ថា គឺមិនមែនដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទេដែលត្រូវក្លាយខ្លួនជាជំនួយការរបស់ស្ថាប័នសាធារណៈដែលមានភារកិច្ចដាក់សម្ពាធ ហើយរឹតតែមិនអាចក្លាយខ្លួនជាព្រះរាជអាជ្ញាពិសេស ដែលទទួលបន្ទុកចោទប្រកាន់ការសងសឹកជាលក្ខណៈឯកជនមួយក៏ទេដែរ។

២៥. ម្យ៉ាងទៀត គួរគូសបញ្ជាក់ថា នៅប្រទេសកម្ពុជា ព្រះរាជអាជ្ញាគឺជាចៅក្រមនៅក្នុងផ្នែកយុត្តាធិការដែលមានបេសកកម្មដាក់ឱ្យអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ។ ព្រះរាជអាជ្ញាមិនមែនជាភាគីមួយដែលត្រូវយល់ក្នុងន័យធម្មតានោះទេ ប៉ុន្តែត្រូវស្ថិតនៅឱ្យហួសពីការជជែកពិភាក្សា “ដែលមានលក្ខណៈជាភាគីសុទ្ធសាទ”។ ហើយប្រសិនបើខ្លួនយល់ឃើញថា លក្ខខណ្ឌនានាដែលចែងដោយច្បាប់មិនត្រូវបានបំពេញទេនោះ គឺជាករណីយកិច្ចរបស់ខ្លួនដែលត្រូវស្នើសុំការដោះលែងជនជាប់ចោទ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ សញ្ញាណទាក់ទងនឹងផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌ ឬនីតិវិធីប្រកបដោយសមធម៌ ផាត់ចោលនូវគំនិតសងសឹកដែលនឹងមិនអាចយកមកពិចារណាអំពីការដាក់ទោសឡើយ។

២៦. ដោយបន្ថយលទ្ធភាពបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមកនៅត្រឹមផ្នែកតែមួយគត់នៃសាលក្រមដែលទាក់ទងនឹងផលប្រយោជន៍រដ្ឋប្បវេណីរបស់ខ្លួន ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដែលបានអនុម័តនៅឆ្នាំ២០០៧ បានដាក់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឱ្យស្ថិតនៅក្នុងតួនាទីដ៏ត្រឹមត្រូវរបស់ខ្លួនវិញ។ ប៉ុន្តែ ក្រមឆ្នាំ២០០៧គ្រាន់តែលុបចោលបទបញ្ញត្តិពិសេស និងតែមួយគត់នៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាតែប៉ុណ្ណោះ ដែលតាមបទបញ្ញត្តិនោះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប

³² សូមអានមាត្រា ៤ និង ៣៣៨ នៃក្រមឆ្នាំ ២០០៧។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ១៧ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៧

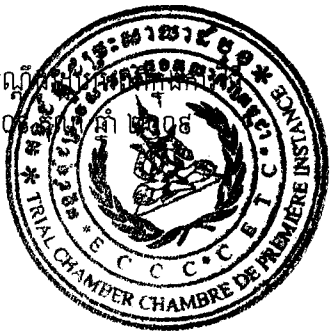

វេណីអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ឡើងវិញប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេច ដើម្បីទទួលបាននូវការសើរើលើទោស មួយដែលខ្លួនយល់ឃើញថាមិនមានលក្ខណៈសមស្រប (ឬមួយក៏មានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរពេក ឬមួយ ក៏ស្រាលពេក)³³។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ត្រូវកំណត់ថាតើអ្វីទៅជាវិសាលភាពនៃការពិភាក្សាលើពិរុទ្ធភាព និងតើអ្វីទៅជាកត្តាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងការជជែកពិភាក្សានេះ?។

២៧. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិចូលរួមនៅក្នុងការជជែកពិភាក្សា ស្តីពីទំនួលខុសត្រូវផ្នែក ព្រហ្មទណ្ឌ និងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ជនជាប់ចោទ ទាំងនៅក្នុងពេលបង្ហាញភស្តុតាងដោយផ្ទាល់ និង ទាំងនៅក្នុងពេលពិភាក្សាដេញដោលចុងក្រោយរបស់ពួកគេ។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងការជជែកពិភាក្សាទាំង នោះ ជាញឹកញាប់ គឺមិនអាចបែងចែកដាច់ពីគ្នាទេនូវអ្វីដែលត្រូវយកមកគិតគូរជាចាំបាច់ដើម្បី ម្យ៉ាង បង្ហាញអំពីពិរុទ្ធភាព ឬសិទ្ធិទទួលសំណង និងម្យ៉ាងទៀត អំពីអ្វីដែលត្រូវតែកំណត់អំពី ទោសសមស្រប។ បញ្ហានេះរឹតតែពិតប្រាកដទៅទៀតចំពោះអ្វីដែលទាក់ទងនឹងអង្គហេតុ ដែល ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃអង្គហេតុនេះ គឺជាសមាសភាពមួយដែលត្រូវតែយកមកគិតគូរនៅពេលធ្វើការ សម្រេចដាក់ទោស ដោយនៅក្នុងនោះត្រូវគិតទាំងផលវិបាកសម្រាប់ជនរងគ្រោះផងដែរ ។ ម្យ៉ាង ទៀត គឺជាការពិតដែលគេមិនអាចវាយតម្លៃពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទតាមរបៀបអរូបី ឬប្រាក ចាកពីតម្លៃភាពជាក់ស្តែងបានទេ។ ហើយនៅក្នុងការជជែកពិភាក្សា គេមិនអាចញែកចេញដាច់ពីគ្នា បានទេនូវធាតុផ្សំដែលជាផ្នែកមួយនៃការយល់ដឹងអំពីអង្គហេតុ និងធាតុផ្សំដែលជាផ្នែកមួយនៃការ យល់ដឹងអំពីមនុស្សដែលបានបង្កអោយមានអង្គហេតុនោះទេ។ ហើយធាតុផ្សំទាំងនោះអាចជាធាតុ ដាក់បន្ទុក ឬដោះបន្ទុក។ ជាទូទៅ ធាតុផ្សំទាំងនោះមានរួចទៅហើយនៅក្នុងសំណុំរឿងស៊ើបអង្កេត ដែលគ្រប់ភាគីទាំងអស់បានមានលទ្ធភាពចូលរួម។ ធាតុផ្សំទាំងនោះអាចទាក់ទងនឹងការជជែក

³³ តាមការពិត មាត្រា ១៦១ នៃច្បាប់ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៣ ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានបកស្រាយថា បានផ្តល់ ជាអាទិ៍នូវសិទ្ធិដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការប្តឹងសារទុក្ខ ដើម្បីឱ្យគេពិនិត្យទោសឡើងវិញ។ ប៉ុន្តែកំណែទម្រង់ដែល ដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ថ្មី គ្រាន់តែប្រគល់ឱ្យវិញនូវសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ភាគីដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី នៅក្នុងស្ថានភាពដែលមានពីមុនស្រាប់ ដោយហេតុថា មាត្រា ៥០៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៦៤ បាន ចែងរួចហើយថា “ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចធ្វើការតវ៉ាតែចំពោះសាលក្រមនិងសាលដីកាណាដែលប៉ះពាល់ដល់ផល ប្រយោជន៍រដ្ឋប្បវេណីរបស់ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ [...]”។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី និងសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៦

ពិភាក្សាស្តីពីសមត្ថភាពនៃគំនិតវែកញែករកខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទ ឬស្តីពីអត្ថិភាពនៃស្ថានភាព “សម្ភាពផ្នែកផ្លូវចិត្ត” ដែលអាចមានផលប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ទៅលើទំនួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទ។

២៨. នៅក្នុងរឿងក្តីមួយ ផលប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌គឺអនុញ្ញាតឱ្យស្វែងយល់មិនត្រឹមតែអំពីអ្វីដែលជាអង្គហេតុដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តដោយពិតប្រាកដប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏អនុញ្ញាតអោយស្វែងយល់ផងដែរថា តើអង្គហេតុទាំងនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តដោយចេតនាដែរ ឬទេ ហើយមកពីមូលហេតុអ្វី។ ជាការពិត ការជជែកពិភាក្សារបស់តុលាការមិនមែនកម្រិតមកនៅត្រឹមសំណួរតែមួយគត់ដែលថា “តើជនជាប់ចោទបានធ្វើអ្វីខ្លះ?” នោះទេ ប៉ុន្តែក៏ចោទសួរផងដែរថា “ហេតុអ្វីបានជាជនជាប់ចោទបានធ្វើអំពីទាំងនោះ?”។ ដូចនេះ ការចោទសួរសំណួរនេះគឺការស្របច្បាប់សម្រាប់គ្រប់ភាគីទាំងអស់ ដោយនៅក្នុងនោះមានទាំងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផង ដែលការចូលរួមរបស់គេមិនអាចកម្រិតមកនៅត្រឹមតែការជជែកពិភាក្សាសាមញ្ញមួយស្តីពីពិរុទ្ធភាពដែលមានលក្ខណៈសត្យានុម័តរបស់ជនជាប់ចោទប៉ុណ្ណោះទេ។ វាគឺជាការចាំបាច់ដែលត្រូវមានលទ្ធភាពស្វែងយល់អំពីហេតុផលនៃអាកប្បកិរិយាបែបឧក្រិដ្ឋ ដើម្បីចៀសវាងជាអាទិ៍កុំឱ្យអាកប្បកិរិយាឧក្រិដ្ឋនេះកើតមានឡើងជាថ្មីម្តងទៀត។ ម្យ៉ាងទៀត តម្រូវការនៃការស្វែងយល់នេះកាន់តែមានសារៈសំខាន់ទៅទៀត នៅពេលដែលអង្គហេតុទាំងនោះត្រូវបានគេទុកចោលយ៉ាងយូរដោយគ្មានចម្លើយ ហើយថែមទាំងស្ថិតក្នុងភាពអាថ៌កំបាំងទៀតផង³⁴។

២៩. ពិតប្រាកដណាស់ វាហាក់ដូចជាជាការអួតអាងពេកដែលជឿថា រឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌមួយ ជាពិសេសនៅពេលដែលរឿងក្តីនេះទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មទៅលើមនុស្សច្រើននាក់ អាចអនុញ្ញាតឱ្យឆ្លើយតបដោយពេញចិត្ត ឬដោយសមហេតុផលទៅនឹងរាល់សំណួររបស់ភាគីនានា ជាពិសេសនោះទៅនឹងសំណួររបស់ជនរងគ្រោះ។ ប៉ុន្តែ វាគឺជាការងារមួយដែលចូលរួមនៅក្នុងការខិតខំ

³⁴ សូមអាន ការផ្តល់ចម្លើយរបស់អ្នកជំនាញ គឺបណ្ឌិត ឈឹម សុធាវ៉ា នៅក្នុងប្រតិចារិកថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ជាអាទិ៍ចាប់ពីទំព័រទី ៦០។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹង
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៧

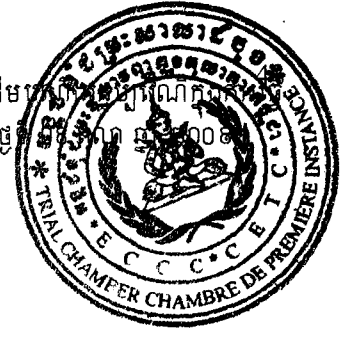
ប្រឹងប្រែងស្វែងរកការពិត ហើយការសិក្សាអំពីបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនជាប់ចោទ ហេតុផលជា
យថាហេតុ និងចរិតលក្ខណៈ ឬចរិតលក្ខណៈផ្នែកផ្លូវចិត្តរបស់គេ គឺដើម្បីជួយសម្រួលដល់ការ
ស្វែងយល់សំណុំរឿង។ ពិតប្រាកដណាស់ នេះគឺជាផលប្រយោជន៍ជាសារវន្តមួយក្នុងចំណោម
ផលប្រយោជន៍ជាសារវន្តនានានៃការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ដែលអាចចូលរួមនៅក្នុងរឿងក្តី
តាមរយៈសំណួរ និងការអត្ថាធិប្បាយរបស់ពួកគេដើម្បីអាចឆ្លើយតបទៅនឹងសំណួរ “ហេតុអ្វី?”
នេះ³⁵។

៣០. វាជាការសំខាន់ដែលការជជែកពិភាក្សាស្តីពីធាតុផ្សំទាំងអស់នេះអាចប្រព្រឹត្តទៅ ហើយនិង
ប្រព្រឹត្តទៅដោយពេញលេញនៅក្នុងតុលាការយុត្តិធម៌មួយ។ ម្យ៉ាងទៀត ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
ប្រហែលអាចមានចំណេះដឹងផ្ទាល់ខ្លួនអំពីប្រវត្តិ ឬចរិតលក្ខណៈរបស់ជនជាប់ចោទ ហើយដើម្បី
ស្វែងរកយុត្តិធម៌ គឺជាការមានប្រយោជន៍ដែលត្រូវចែករំលែកចំណេះដឹងនេះ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត នៅ
ពេលដែលជនរងគ្រោះមិនដឹងថា តើនរណាជាអ្នកធ្វើឱ្យខ្លួនឈឺចាប់នោះ ការជជែកពិភាក្សារបស់
តុលាការអាចអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេ បង្ហាញអំពីទស្សនៈរបស់ពួកគេទាក់ទងនឹងទំនួលខុសត្រូវផ្នែក
ព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទ ដោយនៅក្នុងនោះរួមមានការមិនយល់ ភាពមិនច្បាស់លាស់ ការ
ចោទជាសំណួរនិងការភ័យខ្លាចជាយថាហេតុរបស់ពួកគេ។ ហើយការភ័យខ្លាចក៏អាចបណ្តាល
មកពីការមិនស្គាល់អ្នកដទៃផងដែរ។

៣១. មួយវិញទៀត ការដាក់ទោសគឺជាឧបករណ៍ដំបូងគេបង្អស់មួយសម្រាប់បញ្ចប់ភាពចលា
ចលក្នុងសង្គម និងជួយសម្រួលដល់សំណងទៅលើជនរងគ្រោះ ហើយការដាក់ទោសនេះតែងតែ
ជាអ្វីដែលចាំបាច់ខានមិនបានសម្រាប់ជាមូលដ្ឋាននៃការបង្រួបបង្រួមជាតិ។ ជាអាទិ៍ ការដាក់

³⁵ ប៉ុន្តែបញ្ហានេះអាចបញ្ជាក់ថាត្រឹមត្រូវបានតែនៅពេលដែលគេអាចចោទសួរសំណួរណាក៏បាន។ វាជាការពិតដែលនៅក្នុង
ក្របខណ្ឌនៃការដឹកនាំការជជែកពិភាក្សា គឺប្រធាន និងអង្គជំនុំជម្រះ ហើយនិងភាគីនានាខ្លួនឯងដែលត្រូវហាមឃាត់ ឬ
បញ្ចប់សំណួរដែលគ្មានភាពសមហេតុផល ឬដែលមានលក្ខណៈច្រំដែល។ វិធាន ៨៥-១ និង ៩១-៣ អនុញ្ញាតឱ្យប្រធាន
អង្គជំនុំជម្រះ "ជាតំណាងពីការជជែកពិភាក្សារាល់អ្វីៗដែលប្រាថ្នាចង់ពន្យារពេលការជជែកពិភាក្សាដោយឥតប្រយោជន៍
ដោយមិនចូលរួមចំណែកនៅក្នុងការបង្ហាញការពិត"។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរដ្ឋប្បវេណីសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ១៣ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩

ទោសត្រូវតែអនុញ្ញាតផងដែរឱ្យជនរងគ្រោះអាចកាត់បន្ថយបាននូវមុខរបួសនៃការឈឺចាប់ដែលខ្លួនបានទទួលរង។ ប៉ុន្តែ ទិសដៅមួយក្នុងចំណោមទិសដៅសំខាន់ៗនៃតុលាការនេះ គឺការបង្រួបបង្រួមជាតិ³⁶។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចាត់ទុកថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគឺពិតជាមានការទាក់ទងជាមួយដំណើរការបែបនេះ ដោយហេតុថាអង្គជំនុំជម្រះបានអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេចោទសួរសាក្សីជាច្រើនដែលលើកឡើងដោយក្រុមការពារក្តី ដោយនៅក្នុងចំណោមសាក្សីទាំងនោះ មានអតីតរដ្ឋអាជ្ញានៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉ូវ៉ាន់ដា និងអតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី³⁷ និងអតីតអ្នកតាក់តែងសេចក្តីផ្តេងការជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស³⁸ ដែលត្រូវបានកោះហៅឱ្យមកផ្តល់សក្ខីកម្មលើការអនុវត្តការពិភាក្សាដេញដោលស្តីពីពិរុទ្ធភាព ព្រមទាំងឧបត្តិហេតុរបស់វាទាក់ទងនឹងការបង្រួបបង្រួមជាតិ ហើយម្យ៉ាងទៀតស្តីពីប្រធានបទនៃការសុំអភ័យទោស។ នៅក្នុងចំណុចនេះដែរ ដំណើរការមួយបែបនេះអាចធ្វើទៅបានប្រសិនបើវាប្រព្រឹត្តទៅនៅក្នុងភាពច្បាស់លាស់ ហើយកំណត់បានថា ជនរងគ្រោះអាចស្គាល់និងយល់អំពីបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនដែលពួកគេចាត់ទុកថាជាដើមហេតុនៃការឈឺចាប់របស់ពួកគេ។ បញ្ហានេះគឺវិវត្តមានសារៈសំខាន់ទៅទៀតនៅក្នុងបរិបទនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ដោយហេតុថា មានអ្នកធ្វើបទអន្តរាគមន៍ជាច្រើនបានសង្កត់ធ្ងន់លើការណ៍ដែលស្នាក់ស្នាមឈឺចាប់ផ្លូវកាយនិងផ្លូវចិត្តរបស់ជនរងគ្រោះកាន់តែមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរឡើង ដោយសារភាពអមនុស្សធម៌នៃឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលគេទម្លាក់ទោសទៅលើអង្គការអរូបីមួយដែលគេឱ្យឈ្មោះថា “អង្គការ” ដែលអាចប្រើជាឡប់ឡែសម្រាប់បិទបាំងចំពោះរាល់ការស្វែងរកភាពទទួលខុសត្រូវរបស់បុគ្គល³⁹។

³⁶ សូមអាន អត្ថបទបុព្វកថានៃកិច្ចព្រមព្រៀងដែលមាននៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលទទួលស្គាល់ជាអាទិ៍ថា ទិសដៅនៃការបង្រួបបង្រួមជាតិគឺជាភ្នំបូកដ៏ត្រឹមត្រូវនៃរដ្ឋាភិបាលនិងប្រជាជនកម្ពុជា។

³⁷ ការស្តាប់ចម្លើយចៅក្រម Richard Goldstone ក្នុងឋានៈជាសាក្សីជំនាញ ប្រតិចារិកថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩។

³⁸ ការស្តាប់ចម្លើយ Stéphane Hessel ក្នុងឋានៈជាសាក្សីជំនាញ ប្រតិចារិកថ្ងៃទី១៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩។

³⁹ សូមអានផងដែរ ការផ្តល់ចម្លើយរបស់អ្នកជំនាញ គឺបណ្ឌិត ឈឹម សុផាវ៉ា ប្រតិចារិកថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ជាអាទិ៍ចាប់ពីទំព័រទី ២០។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩

៣២. ហេតុដូច្នោះ ការមិនយល់ព្រមរបស់ខ្ញុំគឺពិតជាផ្ដោតជាសំខាន់ទៅលើតួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី ទៅលើលទ្ធភាពសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការចូលរួមក្នុងការជជែកពិភាក្សា អំពីបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនជាប់ចោទ ហើយលើសពីនេះគឺទៅលើទស្សនាទាននៃរឿងក្តី។ ខ្ញុំ យល់ឃើញថា សេចក្តីសម្រេចដែលប្រកាន់យកដោយអង្គជំនុំជម្រះហាក់ដូចជាផ្ទុះបញ្ចាំងអំពី ទស្សនាទានផ្សេងមួយ ដែលមិនទាក់ទងទាំងច្បាប់កម្ពុជា ទាំងវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះ វិសាមញ្ញ ហើយដែលសេចក្តីសម្រេចនេះបង្កប់នូវការបែងចែកដាច់ពីគ្នានូវការជជែកពិភាក្សាអំពី ពិរុទ្ធភាព និងទោស ហើយម្យ៉ាងទៀតមិនផ្តល់ឱ្យជនរងគ្រោះនូវឋានៈជាភាគីនៅក្នុងរឿងក្តី នោះឡើយ។ ចំពោះគំនិតមួយដែលថា បន្ទាប់ពីបានពិនិត្យលើអំណះអំណាងដែលទាក់ទងនឹងពិរុទ្ធ ភាព ឬគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទនោះ ថាការជំនុំជម្រះក្តីបច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅក្នុង “ដំណាក់កាលចុង ក្រោយ” ហើយដែលនៅក្នុងដំណាក់កាលនេះមានតែតម្លៃនៃធាតុផ្សំដែលត្រូវតែយកមកផ្ទៀងផ្ទាង សម្រាប់ការកំណត់ទោសជាមួយហេតុណាមួយប៉ុណ្ណោះដែលនឹងត្រូវបានគេលើកយកមកពិភាក្សា នោះ គំនិតនេះនាំទៅដល់ការបង្កើតនូវការបែងចែកដាច់ពីគ្នារវាងសវនាការស្តីពីពិរុទ្ធភាព និង សវនាការស្តីពីទោសទៅវិញទេ។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចដែលប្រកាន់យកតាមមតិភាគច្រើន របស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះខ្លួនឯងបានយល់ស្របថា ការបែងចែកដាច់ពីគ្នាបែបនេះមិនត្រូវបានចែង ដោយវិធានផ្ទៃក្នុង ឬដោយវិធាននីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាទេ⁴⁰។ ម្យ៉ាងទៀត ការបែងចែកដាច់ពីគ្នា នេះអាចបង្កជាគ្រោះថ្នាក់ ដោយហេតុថា ត្រូវចំណាយពេលសវនាការអស់ជាច្រើនថ្ងៃដើម្បីពិនិត្យ តែទៅលើធាតុផ្សំដែលអាចយកមកគិតគូរដើម្បីធ្វើការកំណត់ទោសនោះ។ គេអាចចោទសួរថា តាមពិតទៅតើអង្គជំនុំជម្រះមិនបានប្រកាន់យកនូវគោលជំហរមួយទាក់ទងនឹងពិរុទ្ធភាពរបស់ជន ជាប់ចោទរួចទៅហើយទេ ឬយ៉ាងណា។ ការចោទសួរមួយបែបនេះពិតជាមិនគួរកើតមានទេ ប្រសិនបើការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីទាក់ទងនឹងបុគ្គលិកលក្ខណៈ និងអ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ និង ផ្នែកវិកលវិទ្យា ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាស្ថិតនៅទាំងស្រុងក្នុងការជជែកពិភាក្សាមួយដែលមាន លក្ខណៈទូលំទូលាយជាងស្តីពីទំនួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទនោះ ដែលមានការ

⁴⁰ សូមអានកថាខណ្ឌទី១៥ នៃសេចក្តីសម្រេចតាមមតិភាគច្រើនរបស់ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះ។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរូមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើម្បីស្នើសុំប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី២២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧

ស្វែងរកការពិតទាំងទៅលើអង្គហេតុដែលលើកឡើងនៅក្នុងការចោទប្រកាន់ ទាំងទៅលើបុគ្គលិក
លក្ខណៈរបស់មនុស្សដែលគេបានសន្មត់ថាបានបង្កើតអង្គហេតុទាំងនោះ។

៣៣. គួរតែធ្វើការកត់សម្គាល់ផងដែរថា រហូតមកទល់បច្ចុប្បន្ននេះ ការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងការពិភាក្សាលើរាល់ភស្តុតាង រួមទាំងភស្តុតាងដែលទាក់ទងនឹងបុគ្គលិក
លក្ខណៈផង ដូចមានអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសជាច្រើនដែលមានប្រពៃណីច្បាប់ស៊ីវិលនោះ មិន
ដែលត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាការបង្កើតឱ្យមានការបាត់បង់សមភាពនៃកំណឹង ឬដែលអាច
ប៉ះពាល់ជាគោលការណ៍ដល់សមធម៌នៃរឿងក្តីនោះក៏ទេដែរ។ លើសពីនេះទៅទៀត នៅក្នុងបរិបទ
ដ៏លំបាកមួយដែលបញ្ហានៃទំនុកចិត្តលើអង្គជំនុំជម្រះកំពុងត្រូវបានគេជជែកពិភាក្សា ហើយដែល
បញ្ហានៃការផ្តល់យុត្តិធម៌តាមរយៈអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ នឹងត្រូវគេយកធ្វើជាឧទាហរណ៍សម្រាប់
យុត្តាធិការកម្ពុជាដទៃទៀតនោះ ការណ៍ដែលអាចរក្សាទំនុកចិត្តរបស់សាធារណៈជនបានជារឿង
សំខាន់មួយ ហើយទំនុកចិត្តនេះនឹងអាចទទួលបានដោយងាយស្រួល ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះយក
ចិត្តទុកដាក់ក្នុងការធានាសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះដែលបានតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

៣៤. រហូតមកទល់ពេលនេះ យុត្តាធិការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ឬដែលមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ មាន
ឱកាសដឹកនាំក្នុងការបង្កើតយុត្តិសាស្ត្រមួយស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ដោយសារតែតួនាទី
របស់ជនរងគ្រោះតែងតែត្រូវបានគេកម្រិតមកនៅត្រឹមតែតួនាទីជាសាក្សី ឬមួយដោយសារថា ការ
ចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងនីតិវិធីបែបនេះមានលក្ខណៈថ្មីថ្មោងពេក⁴¹។ ដូច្នេះ វាជាការលំបាក
ដែលអះអាងថា នឹងអាចមានបទដ្ឋានអន្តរជាតិសមហេតុសមផលមួយបញ្ជាក់ទៅលើបញ្ហានៃសិទ្ធិ
នេះ។ ប៉ុន្តែ ដោយបានឃើញការតាក់តែងមាត្រា ៦៨.៣ នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យែនស្តីពីតុលាការព្រហ្ម
ទណ្ឌអន្តរជាតិ គឺជាការគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ដើម្បីដឹងថា តើការតាក់តែងមាត្រានេះវាយតម្លៃថា

⁴¹ សូមអាន រដ្ឋអាជ្ញាវ តទល់នឹង Germain Katanga និង Mathieu Ngudjolo Chui អង្គបុរេជំនុំជម្រះ I (ចៅក្រមតែ
ម្នាក់) នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (CPI) ថ្ងៃទី១៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៨, សំណុំរឿង ICC-01/04-01/07-474 កថា
ខណ្ឌទី ៣៨។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ២០ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៧

ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងការជំរុញការពិភាក្សាមួយបែបនេះសមស្របទៅនឹងផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេដែរឬទេ ហើយអាចនឹងធ្វើឱ្យបានសម្រេចដោយមិនធ្វើឱ្យខូចផលប្រយោជន៍និងមិនផ្ទុយទៅនឹងសិទ្ធិរបស់ក្រុមការពារក្តី ទៅនឹងការទាមទារឱ្យមានដំណើរការរឿងក្តីមួយប្រកបដោយសមធម៌ និងដោយមិនលម្អៀងដែរ ឬទេ⁴²។ គ្រាន់តែកត់សម្គាល់ថា ចំពោះស្ថានភាពនៃយុត្តិសាស្ត្រដែលមាននាពេលនេះ សាលាឧទ្ធរណ៍របស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបានបង្ហាញរួចហើយថា ពិតមែនតែមិនមែនជា “ភាគី” ក៏ “ជនរងគ្រោះដែលចូលរួម” នៅក្រោមលក្ខខណ្ឌចាំបាច់មួយចំនួន មានជាអាទិ៍ការបញ្ជាក់ថាផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេមានការពាក់ព័ន្ធនោះ អាចអនុញ្ញាតឱ្យគេដាក់បញ្ចូលភស្តុតាងដែលទាក់ទងនឹងពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទ ហើយនឹងអាចតវ៉ាចំពោះភាពអាចទទួលយកបាន ឬភាពសមហេតុសមផលនៃភស្តុតាងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការក្តី។ សាលាឧទ្ធរណ៍ក៏បានយល់ស្របផងដែរថា ការទទួលស្គាល់សិទ្ធិសម្រាប់ជនរងគ្រោះទាំងនេះមិនប៉ះពាល់ដល់គោលការណ៍មួយ ដែលតាមរយៈគោលការណ៍នេះ ការបង្ហាញអំពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ គឺជាបន្ទុករបស់រដ្ឋអាជ្ញា ហើយក៏មិនប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ក្រុមការពារក្តី និងការទាមទារឱ្យមានការជំនុំជម្រះក្តីប្រកបដោយសមធម៌ដែរ⁴³។

⁴² មាត្រា ៦៨.៣ ចែងថា៖ “នៅពេលដែលផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ជនរងគ្រោះមានការពាក់ព័ន្ធ តុលាការអនុញ្ញាតឱ្យទស្សនៈនិងក្តីបារម្ភរបស់ពួកគេត្រូវបានបង្ហាញនិងពិនិត្យ នៅក្នុងដំណាក់កាលនីតិវិធីដែលតុលាការយល់ឃើញថាមានលក្ខណៈសមស្រប ហើយដោយមិនធ្វើឱ្យខូចប្រយោជន៍និងផ្ទុយទៅនឹងសិទ្ធិរបស់ក្រុមការពារក្តី ហើយនិងការទាមទារឱ្យមានដំណើរការរឿងក្តីមួយប្រកបដោយសមធម៌និងមិនលម្អៀង។ ទស្សនៈ និងក្តីបារម្ភទាំងនេះអាចសម្តែងឱ្យឃើញតាមរយៈអ្នកតំណាងស្របច្បាប់របស់ជនរងគ្រោះ នៅពេលដែលតុលាការយល់ឃើញថាមានលក្ខណៈសមស្រប ដោយអនុលោមតាមវិធាននីតិវិធីនិងភស្តុតាង។”

⁴³ រដ្ឋអាជ្ញាវារ តូលីប៊ីង Thomas Lubanga Dyilo សាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (CPI) ថ្ងៃទី១១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ លេខ៖ ICC-01/04-1/06 OA9 OA 10។ គឺជាការសំខាន់ដែលត្រូវគូសបញ្ជាក់ថា មានភាពខុសគ្នាជាសារវន្តរវាងស្ថានភាពរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និងស្ថានភាពរបស់ “ជនរងគ្រោះដែលចូលរួម” នៅចំពោះមុខតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ នៅក្នុងខណៈដែលជនរងគ្រោះដែលចូលរួមទាំងនេះមិនមានលក្ខន្តិកៈជាភាគីនៅក្នុងរឿងក្តីទេ។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរមនុស្សធម៌ចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី

៣៥. នៅទីបញ្ចប់ ការមិនយល់ស្របរបស់ខ្ញុំក៏ទាក់ទងផងដែរទៅនឹងបញ្ហានៃភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា ដែលសេចក្តីសម្រេចទាំងនេះបានធ្វើឡើងមុនការបញ្ចប់សវនាការស្តីពីការបង្ហាញភស្តុតាងបន្តិច ប៉ុណ្ណោះ។ ជាការពិត តាមភាពជាក់ស្តែង និងជាច្រើនលើកច្រើនសារ⁴⁴ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានអនុញ្ញាតរហូតមកទល់ពេលនេះ ឲ្យចោទសួរនូវសំណួរដែលទាក់ទងទៅនឹងបុគ្គលិក លក្ខណៈ ទាំងទៅជនជាប់ចោទ ទាំងទៅសាក្សី និងអ្នកជំនាញ ទោះជាសាក្សីផ្ទាល់នៅក្នុងអង្គ ហេតុដែលលើកឡើងនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ឬក៏ជាសាក្សីដែលសន្មតថាអាចបញ្ជាក់ ឡើងវិញនូវអង្គហេតុទាំងនោះនៅក្នុង “បរិបទផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រនិងផ្ទាល់ខ្លួន” របស់វាក៏ដោយ។ ដូច្នេះ ការហាមឃាត់ដែលធ្វើឡើងនៅដំណាក់កាលនេះគឺពិតជាផ្ទុយគ្នាទាំងស្រុងទៅនឹងបែបបទនៃ ការជជែកពិភាក្សាបានធ្វើឡើងរហូតមកទល់នឹងពេលនេះ ជាអាទិ៍នៅក្នុងពេលពិនិត្យអង្គហេតុ ឬ អាកប្បកិរិយារបស់ជនជាប់ចោទដែលមិនមានទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់ណាមួយទាល់តែសោះជា មួយនឹងការជជែកពិភាក្សាលើភាពគ្មានពិន្ទុ ឬលើពិន្ទុភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ដោយហេតុថា អង្គហេតុទាំងនេះស្ថិតនៅមុនអង្គហេតុដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងការចោទប្រកាន់ទៅទៀត⁴⁵។

៣៦. ម្យ៉ាងវិញទៀត គឺជាការពិតជាក់ស្តែងដែលថា ទាំងការវិភាគផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ឬផ្នែកវិកល វិទ្យានៃបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនជាប់ចោទ ក៏ដូចជាសេចក្តីលម្អិតនៃប្រវត្តិរូបនិងអាកប្បកិរិយា របស់ជនជាប់ចោទនៅមុន ឬក៏នៅក្រោយអង្គហេតុ មានអត្ថប្រយោជន៍តែនៅពេលដែលវាអាច អនុញ្ញាតឲ្យស្វែងយល់ឲ្យបានប្រសើរជាងមុននូវការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់តែ ប៉ុណ្ណោះ។ អះអាងថាកាលល្បីវិច័យដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកជំនាញផ្នែកវិកលវិទ្យា ឬអ្នកជំនាញ ផ្នែកចិត្តសាស្ត្រគ្រាន់តែអាចឲ្យវាយតម្លៃអំពីស្ថានសម្រាលទោស ឬស្ថានទម្ងន់ទោស ដែលត្រូវតែ

⁴⁴ ទាក់ទងនឹងប្រធានបទនេះ សូមអានអំណះអំណាងដែលលើកឡើងដោយមេធាវីអន្តរជាតិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺ មេធាវី Werner នៅក្នុងឱកាសនៃការពិគ្រោះយោបល់ដោយអង្គជំនុំជម្រះ ស្តីពីគោលជំហររបស់ភាគីនានាទាក់ទងនឹង បញ្ហាដែលចង់ដឹងថា តើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឲ្យសួរនូវសំណួរទាក់ទងនឹងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជន ជាប់ចោទដែរឬទេ? ប្រតិចារិកថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ពីកថាខណ្ឌទី ៦៥ ដល់កថាខណ្ឌទី ៦៧។

⁴⁵ សូមអានជាអាទិ៍ការជជែកពិភាក្សាស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទ នៅក្នុងការដឹកនាំមន្ទីរឃុំឃាំងមួយដែលមាន អត្ថិភាពនៅមុនថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ និងដែលមានឈ្មោះថា ២១៣។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរូមសុំឲ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី លើសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី

យកមកគិតគូរដើម្បីធ្វើការកំណត់ទោស ហើយថាកោសល្យវិថីនោះគ្រាន់តែមានកម្មវត្ថុដើម្បី វាយតម្លៃឱ្យបានប្រសើរជាងមុនអំពី “ចរិតលក្ខណៈ” របស់ជនជាប់ចោទ ដែលត្រូវបានកំណត់ថា នៅក្នុងនោះមានបុគ្គលិកលក្ខណៈ ចរិតប្តកពារ សុចរិតធម៌ និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះ^{៤៦}របស់ជនជាប់ចោទ នោះ គឺមិនត្រឹមតែ “កាត់បន្ថយ” ជាពិសេសដល់ដំណើរការរបស់អ្នកជំនាញប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែម ទាំងផ្ទុយទៅនឹងការពិតទៀតផង នៅពេលដែលវាពិតជាស្ថិតនៅក្នុងបេសកកម្មរបស់អ្នកជំនាញ ដែលត្រូវប្រកាសអំពីអត្ថិភាពនៃជម្ងឺជាយថាហេតុ ដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ទំនួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្ម ទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទ។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះបានកំណត់ជាមុនអំពីខ្លឹមសារនៃការដឹកពិភាក្សា ហើយដោយមិនរង់ចាំការផ្តល់ចម្លើយផ្ទាល់មាត់របស់អ្នកជំនាញ អង្គជំនុំជម្រះបានធ្វើការសម្រេច ជាឯកតោភាគីថា របាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញទាំងនោះនឹងមិនមានឧប្បត្តិហេតុណាមួយលើ បញ្ហាទំនួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទទេ ហើយរបាយការណ៍នោះគ្រាន់តែធ្វើឱ្យ មានការចាប់អារម្មណ៍ដល់ការពិភាក្សាលើការសម្រេចអំពីទោសជាយថាហេតុមួយតែប៉ុណ្ណោះ។

៣៧. គួររំលឹកថា នៅក្នុងចំណោមគោលការណ៍ជាសារវិន័យដែលអាចយកមកអនុវត្តបាននៅចំពោះ មុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ អង្គជំនុំជម្រះទាំងឡាយត្រូវខិតខំប្រឹងប្រែងបកស្រាយ “ច្បាប់ស្តីពី កាបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ វិធានផ្ទៃក្នុង សេចក្តីណែនាំអនុវត្ត និងបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុង ដោយធ្វើ យ៉ាងណាដើម្បីការពារជាទីត្រូវការនូវផលប្រយោជន៍របស់ជនសង្ស័យ ជនត្រូវចោទ ជនជាប់ចោទ និងជនរងគ្រោះ និងធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីធានាសុវត្ថិភាពគតិយុត្តព្រមទាំងតម្លាភាពនៃនីតិវិធី ...”^{៤៧}។ ខ្ញុំយល់ឃើញថា សេចក្តីសម្រេចដែលប្រកាន់យកដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ហាក់ដូចជា បង្កើតនូវភាពមិនច្បាស់លាស់មួយដែលអាចប៉ះពាល់ដល់សុវត្ថិភាពគតិយុត្តនៃនីតិវិធី មិនត្រឹមតែ ដោយគិតដល់លក្ខណៈជឿនលឿនទៅមុខនៃសវនាការនៅក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០១ ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏គិតគូរផងដែរដល់ការជាប់ពាក់ព័ន្ធដែលអាចកើតមាននៅក្នុងសំណុំរឿងផ្សេងទៀត ដែល

^{៤៦} សូមអានកថាខណ្ឌទី៤៤ នៃសេចក្តីសម្រេចតាមមតិភាគច្រើនរបស់ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះ។

^{៤៧} វិធាន ២១ ១) នៃ វិធានផ្ទៃក្នុង។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរូមសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹង និងសេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៧

បច្ចុប្បន្នកំពុងនៅក្នុងចំណាត់ការសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត⁴⁸។ ដូច្នោះ យើងចង់ឱ្យមានការពន្យល់
បំភ្លឺមួយអំពីវិធានផ្ទៃក្នុង។ *gr. Nur*

ធ្វើនៅភ្នំពេញ ថ្ងៃទី០៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩

ចៅក្រម Jean-Marc Lavergne

⁴⁸ សូមជំរុញថា នៅដំណាក់កាលនេះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចស្នើសុំអោយមានកិច្ចស៊ើបអង្កេត ឬសួរសំណួរនៅក្នុងពេល
តទល់គ្នាដែលអាចទាក់ទងនឹងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនត្រូវចោទ។

សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរដ្ឋប្បវេណីសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើ⁵⁰
សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីការផ្តន្ទាទោស និងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Lavergne/សាធារណៈ/ ថ្ងៃទី ០៩ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩